

Innst. 426 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

Meld. St. 29 (2011–2012)

Innstilling fra justiskomiteen om samfunns- sikkerhet

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Innledning og bakgrunn

I denne meldingen til Stortinget redegjør regjeringen for ulike tiltak som bidrar til å styrke arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Det er et mål for regjeringen at befolkningen skal oppleve stor grad av trygghet for liv, helse og viktige verdier. Erfaringer fra hendelser synliggjør også behovet for å opprettholde samfunnets grunnleggende funksjons-
evne når alvorlige hendelser inntreffer.

Norge har blitt rammet av en rekke alvorlige hendelser de siste årene. Angrepene 22. juli 2011, flom kombinert med svikt i telenettet, ekstremvær, spredning av vulkanaske fra Island og pandemi illustrerer bredden og utfordringene i samfunnssikkerhetsarbeidet, og understreker behovet for å styrke arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap.

Angrepene den 22. juli 2011 satte samfunnets beredskap på prøve og er gjenstand for en bred gjennomgang i meldingen. En viktig del av oppfølgingen etter angrepene er å vurdere hvordan beredskapen mot denne type hendelser har fungert, samt identifisere læringspunkter og nødvendige tiltak.

Begrepet samfunnssikkerhet ble presentert i St.meld. nr. 17 (2001–2002), jf. Innst. S. nr. 9 (2002–2003). Samfunnssikkerhet innbefatter vern av samfunnet mot hendelser som truer grunnleggende verdier og funksjoner og setter liv og helse i fare. Slike hendelser kan være utløst av naturen, være et utslag av tekniske eller menneskelige feil eller av bevisste

handlinger. Risiko- og trusselbildet samfunnet står overfor er bredt og sammensatt.

Justis- og beredskapsdepartementet har hovedansvaret for å ivareta helheten i regjeringens politikk for samfunnssikkerhet. For å nå målet om et trygt samfunn for alle må hensyn til samfunnssikkerhet integreres i alle deler av samfunnet. Ved siden av å initiere, utvikle og gjennomføre tiltak gjennom egne virkemidler, er Justis- og beredskapsdepartementet en pådriver og koordinator overfor andre sektormyndigheter, og skal sørge for resultatoppfølging av politikken for samfunnssikkerhet i alle deler av samfunnet. Departementet har også ansvaret for å bidra til et godt internasjonalt samarbeid.

1.2 Meldingens tilknytning til tidligere dokumenter og prosesser

Sårbarhetsutvalget avleverte sin rapport i 2000 (NOU 2000: 24 Et sårbart samfunn) som ble behandlet i St. meld. nr. 17 (2001–2002) Samfunnssikkerhet – Veien til et mindre sårbart samfunn, jf. Innst. S. nr. 9 (2002–2003). Et av de mest sentrale forslagene til Sårbarhetsutvalget var en bedre samordning av samfunnets sikkerhets- og beredskapsfunksjoner, herunder å etablere et eget sikkerhetsdepartement. Justis- og beredskapsdepartementet har et samordnings- og tilsynsansvar for samfunnssikkerhet i henhold til kgl.res. 3. november 2000. Regjeringen styrker Justis- og beredskapsdepartementets samordnings- og tilsynsfunksjon i meldingen.

Sårbarhetsutvalget (NOU 2000:24 Et sårbart samfunn) og Infrastrukturutvalget (NOU 2006:6 Når sikkerheten er viktigst) anviste en rekke tiltak for å styrke samfunnssikkerhetsarbeidet. Stortinget har behandlet tre stortingsmeldinger om samfunnssikkerhet og beredskap siden 2002. Det er i tillegg fremmet en stortingsmelding om brannsikkerhet og sen-

tral krisehåndtering i etterkant av flodbølgekatastrofen i Sør-Asia.

St.meld. nr. 17 (2001–2002) Samfunnssikkerhet – veien til et mindre sårbart samfunn, jf. Innst. S. nr. 9 (2002–2003) var en oppfølging av Sårbarhetsutvalget, som ga en bred tilnærming til samfunnets sårbarhet. Meldingen fulgte også opp NOU 2001:31 Når ulykken er ute.

I St.meld. nr. 39 (2003–2004) Samfunnssikkerhet og sivilt militært samarbeid, jf. Innst. S. nr. 49 (2004–2005), ble det lagt særlig vekt på omtale av totalforsvaret og det sivilt-militære samarbeidet. I forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 39 (2003–2004), jf. Innst. S. nr. 49 (2004–2005), fattet Stortinget 30. november 2004 anmodningsvedtak om at spørsmålet om en sentral krisehåndteringsenhet skulle utredes.

I Innst. S. nr. 265 (2004–2005), jf. St.meld. nr. 37 (2004–2005) Flodbølgekatastrofen i Sør-Asia og sentral krisehåndtering, sluttet Stortinget seg til regjeringens forslag til tiltak for å styrke apparatet for krisehåndtering i utlandet og den sentrale krisehåndteringen, herunder etablering av en krisestøtteenhet.

I St.meld. nr. 22 (2007–2008) Samfunnssikkerhet – samvirke og samordning, jf. Innst. S. nr. 85 (2008–2009), var oppmerksomheten rettet mot betydningen av samvirke og samarbeid både nasjonalt og internasjonalt i møte med fremtidens risiko-, trussel- og sårbarhetsbilde.

St.meld. nr. 35 (2008–2009) Brannsikkerhet – Forebygging og brannvesenets redningsoppgaver, jf. Innst. 153 S (2009–2010), fastsatte nasjonale mål for brannsikkerhetsarbeidet i årene fremover. Måltrettet satsing på forebyggende arbeid og bedre beredskap og håndteringsevne ble vektlagt.

1.3 Oversikt over innholdet i meldingen

I *kapittel 2* redegjøres det for regjeringens mål for samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet. Regjeringen har bestemt at Justis- og beredskapsdepartementets rolle på dette området skal styrkes og tydeliggjøres. For å synliggjøre dette besluttet regjeringen at Justis- og politidepartementet fra 1. januar 2012 skulle endre navn til Justis- og beredskapsdepartementet, jf. kgl.res. av 11. november 2011.

Gjennom St.meld. nr. 22 (2007–2008) Samfunnssikkerhet – Samvirke og samordning belyste regjeringen viktigheten av et godt samvirke mellom de ulike beredskapsaktørene. Erfaringer fra hendelser har illustrert et forsterket behov for samordning og samhandling mellom ulike aktører i det forebyggende arbeidet og under krisehåndtering. For å sikre godt samvirke mellom aktører introduserer regjeringen derfor i dette kapitlet samvirkeprinsippet som skal tydeliggjøre regjeringens samlede ansvar for samfunnssikkerhet og beredskap på tvers av sektorgrenser.

I *kapittel 3* adresseres de læringspunkter som gjennomgangene etter hendelsene 22. juli 2011 så langt har avstedkommet. Etter oppdrag fra Politidirektoratet (POD) la et utvalg i mars 2012 frem en evalueringsrapport som gjennomgår politiets håndtering av angrepene i regjeringskvartalet og på Utøya. Også Politiets sikkerhetstjeneste (PST), Helsedirektoratet, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK), Hovedredningssentralen (HRS) og Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) har foretatt interne evalueringer. Departementene har også evaluert sin interne håndtering og innsats. I tillegg har Oslo og Hole kommune foretatt en gjennomgang av sin håndtering. Felles for alle evalueringene er et mål om å lære av feil og mangler slik at myndighetene er bedre rustet til å forebygge og håndtere fremtidige kriser. Politiet var en sentral aktør under angrepene 22. juli 2011. Oppfølging av og status i arbeidet med forbedringsområdene i rapporten som ble gitt POD vies særlig oppmerksomhet. I kapitlet belyses også den sentrale krisehåndteringsevnen den 22. juli 2011.

I *kapittel 4* presenteres DSB sitt nasjonale risikobilde som skal gi en systematisk og overordnet oversikt over samfunnssikkerhetsutfordringene i Norge. Basert på erfaringene med DSBs nasjonale risikobilde vil Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet vurdere om det skal utarbeides en felles overordnet åpen risiko- og trusselvurdering fra det norske samfunnet, basert på analyser og vurderinger fra NSM, PST, E-tjenesten, DSB og andre relevante fagmiljøer.

I meldingen beskrives regjeringens arbeid med å legge frem en instruks for departementenes arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap, Justis- og beredskapsdepartementets samordningsrolle og sentral krisehåndtering. I instruksens legges det opp til å styrke mål- og resultatstyring av samfunnssikkerhetsarbeidet, styrke øvingsregimet, sette krav til departementene om å vurdere risiko, sårbarhet og robusthet i kritiske samfunnsfunksjoner i egen sektor, styrke tilsynet med departementene og formalisere prinsippene for arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap; ansvars-, nærhets-, likhets- og samvirkeprinsippet.

I kapitlet pekes det videre på behovet for å systematisere oppfølgingen av at sikkerheten i kritiske samfunnsfunksjoner er ivaretatt. Regjeringen vil derfor styrke arbeidet på dette området. Både forskrift om forebyggende objektsikkerhet, DSBs oppdrag med å utvikle en modell for å identifisere hva som er kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner, og det europeiske programmet for beskyttelse av kritisk infrastruktur (EPCIP-direktivet), bidrar til å identifisere og beskytte kritisk infrastruktur.

Fylkesmannen og kommunene er viktige aktører for arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap på regionalt nivå. Gjennom at kommunene 1. januar 2010 ble pålagt en generell beredskapsplikt ved ny lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven), skal kommunene se beredskapsarbeid i sammenheng og planlegge ut fra dette. Den kommunale beredskapsplikten pålegger kommunen selv å ta ansvar for et systematisk, kontinuerlig og kvalitetsmessig godt arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap, og vurdere behovet for eventuelle særskilte beredskapsforberedelser.

Kapittel 5 synliggjør hvor viktig kommunikasjon er i beredskapsarbeidet og krisehåndteringen. Regjeringen styrker krisehåndteringsevnen med investeringen i Nødnett, det nye landsdekkende digitale radiosambandet for nød- og beredskapsetatene. Regjeringen gjennomfører et pilotprosjekt i Drammen for å prøve ut ett felles nødnummer og felles nødsentraler for brannvesen, politiet og helsetjenesten. Regjeringen har innført en ordning med prioritet i mobilnettet. Det er etablert en nasjonal kriseportal for risiko- og kriseinformasjon, www.kriseinfo.no. Regjeringen har også bestemt at det skal innføres et nytt system for høygradert datakommunikasjon mellom departementene og sentrale beredskapsaktører i sektor.

Kapittel 6 beskriver rednings- og beredskapsområdet, samt krisehåndteringen. Tiltakene for å styrke den sentrale krisehåndteringen omtales spesielt. Kriserådet, lederdepartementet og KSE er de tre elementene i konseptet for sentral krisehåndtering. Kriserådet som er det administrative apparatet rundt regjeringen ved kriser, skal ha hyppigere møter og flere øvelser. Justis- og beredskapsdepartementet skal være fast lederdepartement for sivile nasjonale kriser med mindre noe annet er bestemt. I kapitlet omtales også Fylkesmannens og kommunenes roller og ansvar i samfunnssikkerhetsarbeidet. Regjeringen vil fortsette arbeidet med å styrke redningstjenesten gjennom anskaffelsen av nye redningshelikoptre, utruste sivilforsvaret, herunder ny innsatsbekledning og godt øvede redningsressurser.

Kapittel 7 gir en beskrivelse av politiet som beredskapsaktør, herunder ulike beredskapsområder og ressurser, samt planverk, utdanning og øvelser. Justis- og beredskapsdepartementet arbeider med en ny melding til Stortinget som skal se på politiets oppgaver og organisering, samt videreutvikling av politiet og lensmannsetaten (resultatreformen).

Kapittel 8 beskriver det sivilt-militære samarbeidet. Justis- og beredskapsdepartementet vil i samarbeid med Forsvarsdepartementet aktivt arbeide for å videreutvikle områder hvor Forsvarets ressurser kan supplere og komplementere sivile beredskapsforbe-

redelser, som et viktig bidrag til økt samfunnssikkerhet. Prop. 73 S (2011–2012) Et forsvar for vår tid, legger opp til at Forsvarets kapasiteter, der det er forenlig med Forsvarets primære oppgaver og de til enhver tid gjeldende ressursrammer, skal innrettes og brukes mest mulig hensiktsmessig til støtte for sivile myndigheter. Ved innretning og dimensjonering av Forsvarets kapasiteter skal støtten til det sivile samfunn tas med i vurderingene.

I kapitlet redegjøres det også for Forsvarets bistand til politiet, herunder terrorbekjempelse. Regjeringen har som mål at Forsvaret skal være beredt til å bistå politiet med tilgjengelige og relevante kapasiteter i forbindelse med terror og annen alvorlig kriminalitet. Regjeringen vil arbeide for en styrket gjensidig kjennskap til hverandres behov og kapasiteter på sivil og militær side. Øvelser og kontaktfora mellom sivile og militære myndigheter omtales også, i tillegg til behovet for kunnskap og forskning, blant annet på effektive forebyggingstiltak.

I *kapittel 9* gis en redegjørelse for hvordan regjeringen vil ivareta den nasjonale IKT-sikkerheten. Utviklingen i blant annet Internett, flere mobile tjenester, nye tjenesteplattformer og mer bruk av utenlandske tjenester, medfører at IKT er en strategisk sikkerhetsutfordring. Utviklingen setter store krav til bevissthet og kompetanse, og forsterker behovet for samarbeid og samordning på tvers av grensene til samfunnsområder. Regjeringen vil styrke det forebyggende sikkerhetsarbeidet gjennom blant annet nye reviderte nasjonale retningslinjer for IKT-sikkerhet. I lys av den fremvoksende betydningen av sårbarheter i IKT, foretas det en fornyet vurdering av ansvarsforholdene mellom departementene.

I *kapittel 10* vises at Norges sikkerhet og beredskap er avhengig av et godt internasjonalt samarbeid. Samarbeidet med EU og NATO videreføres. Norge vil bidra aktivt til videreutviklingen av beredskapsarbeidet i EU og være en pådriver for et fortsatt høyt aktivitetsnivå på sivil side i NATO. Det nordiske beredskapssamarbeidet har fått et løft de senere år. Satsingen på dette samarbeidet skal videreføres.

I *kapittel 11* gis en oversikt over økonomiske og administrative konsekvenser. Regjeringen vil komme tilbake til de kostnadmessige sidene ved samfunnssikkerhetsarbeidet som ledd i de ordinære budsjettprosesser.

2. Komiteens merknader

2.1 Innledning

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Bøhler, Tore Hagebakken, Sigvald Oppebøen Hansen, Anna Ljunggren og Tove-Lise Torve, fra Fremskrittspartiet, Hans Frode Kiel-

land Asmyhr, Ulf Leirstein, Åse Michaelsen og lederen Per Sandberg, fra Høyre, André Oktay Dahl og Anders B. Werp, fra Sosialistisk Venstreparti, Akhtar Chaudhry, og fra Senterpartiet, Jenny Klinge, viser til at regjeringen den 15. juni 2012 la fram en stortingsmelding om samfunnssikkerhet.

I stortingsmeldingen redegjør regjeringen for ulike tiltak som bidrar til å styrke arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Komiteen har valgt å utsette behandlingen av samfunnssikkerhetsmeldingen i påvente av 22. juli-kommisjonens rapport NOU 2012:14 og Meld. St. 21 (2012–2013) «Terrorberedskap – Oppfølging av NOU 2012:14 Rapport fra 22. juli-kommisjonen», for å foreta en samordnet og parallell komitébehandling av samfunnssikkerhetsmeldingen og melding om terrorberedskap. Som følge av at det er ett år siden samfunnssikkerhetsmeldingen ble lagt frem, har komiteen bedt justis- og beredskapsministeren å redegjøre for og foreta en:

«... gjennomgang av hvilke endringer som har skjedd og hvilke tiltak som er iverksatt siden meldingen ble oversendt Stortinget 15. juni 2012. Komiteen trenger ikke en gjennomgang av det som allerede er omtalt i Meld. St. 21 (2012–2013) Terrorberedskap».

Justis- og beredskapsdepartementets svarbrev av 6. april 2013 er vedlagt innstillingen.

Komiteen har også gjennomført høring i forbindelse med denne meldingen, samt Meld. St. 21 (2012–2013) Terrorberedskap, Prop. 77 S (2012–2013) om endringer i statsbudsjettet for 2013 under Justis- og beredskapsdepartementet og to representantforslag: Dokument 8:40 S (2012–2013) og Dokument 8:98 S (2012–2013). 9 høringsinstanser deltok på høringen 22. april 2013.

Komiteen viser til at Norge har blitt rammet av en rekke alvorlige hendelser de siste årene, både tilsiktede og utilsiktede. Naturkatastrofer som flom kombinert med svikt i telenettet, ekstremvær, spredning av vulkanaske, alvorlige sykdomsutbrudd som pandemi og terrorangrep, er alle alvorlige hendelser som kan medføre store skader på samfunnet og enkeltmennesker. Komiteen er enig i at dette illustrerer bredden og utfordringene i samfunnssikkerhetsarbeidet, og slutter seg til behovet for å styrke arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap.

Komiteen merker seg at regjeringen i meldingen redegjør for ulike tiltak som bidrar til å styrke arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap, som:

- Styrket sentral krisehåndtering
- Styrking og tydeliggjøring av Justis- og beredskapsdepartementets samordningsrolle

- Store tverrsektorielle hendelser med gjensidige avhengigheter, med vektlegging av samvirke og samordning
- Innføring av samvirkeprinsippet, som et fjerde prinsipp for samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet
- Styrket sivil-militært samarbeid
- Reduksjon av sårbarhet i kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner

Komiteen viser videre til at samfunnssikkerhet innbefatter vern av samfunnet mot hendelser som truer grunnleggende verdier og funksjoner og setter liv og helse i fare. Slike hendelser kan være utløst av naturen, være et utslag av tekniske eller menneskelige feil eller av bevisste handlinger. Komiteen viser til at risiko- og trusselbildet samfunnet står overfor er bredt og sammensatt, og er enig med regjeringen i at arbeidet med samfunnssikkerhet handler om at befolkningen skal oppleve stor grad av trygghet, gjennom å:

- effektivt forebygge og om mulig forhindre uønskede hendelser som kan true liv, helse, viktige verdier og myndighetsfunksjoner og andre kritiske samfunnsfunksjoner
- sikre en effektiv beredskap og operativ evne og kapasitet til å håndtere alvorlig kriminalitet, kriser og ulykker
- sikre god evne til raskt å gjenopprette samfunns-kritiske funksjoner dersom uønskede hendelser ikke har latt seg forebygge
- sikre en god læring på grunnlag av inntrufne hendelser og øvelser

Komiteen vil understreke at dette også krever at regjeringen prioriterer arbeidet med samfunnssikkerhet, og stiller de nødvendige midler og ressurser til disposisjon.

Komiteen er enig i regjeringens beslutning om å styrke og tydeliggjøre Justis- og beredskapsdepartementet hovedansvar for å ivareta helheten vedrørende samfunnssikkerhet. Komiteen mener det er viktig med et kontinuerlig fokus på samordnings- og lederrollen departementet er tildelt, slik at man unngår ansvarspulverisering i samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre støtter klargjøringen av Justis- og beredskapsdepartementets lederrolle i beredskaps- og sikkerhetsarbeid, men disse medlemmer mener at dette alene ikke vil være tilstrekkelig for å forhindre en ansvarspulverisering. For å støtte og ikke minst forsterke den lederrollen Justis- og beredskapsdepartementet er tildelt, vil disse

medlemmer vise til opprettelsen av et beredskaps- og sikkerhetselement ved Statsministerens kontor (SMK). For å utvikle en god beredskaps- og sikkerhetskultur er det avgjørende at landets øverste ledelse involverer seg aktivt i dette.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at regjeringen har gjennomført flere tiltak for å styrke det tverrgående samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet mellom departementene. For å bidra til at hele regjeringen som kollegium har tilstrekkelig erkjennelse av aktuelle beredskapsmessige utfordringer og for å sikre at hver enkelt statsråd gir nødvendige tiltak prioritet og ledelsesfokus, er det innført en ordning hvor regjeringen med jevne mellomrom holder møter for å drøfte spørsmål som gjelder samfunnssikkerhet og beredskap særskilt. Flertallet vil videre vise til at det er innført en ordning med faste periodiske møter i Kriserådet med henblikk på drøfting og forankring av overordnede beredskaps- og krisehåndteringsutfordringer på øverste embetsnivå. I tillegg vil flertallet peke på at Justis- og beredskapsdepartementets samordnings-, tilsyns- og pådriveransvar for samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet er styrket.

Flom 2013

Komiteen viser til at det i meldingen beskrives en rekke alvorlige hendelser som har rammet Norge de senere årene. Østlandet er nylig blitt rammet av en ny flom som har store konsekvenser for befolkningen.

Flom er et naturfenomen vi dessverre må leve med. Klimaendringene medfører mer nedbør, flere og større flommer og mer ekstremvær. Komiteen mener derfor at vi må ha et særskilt fokus rettet mot forebygging av flomskader i planverk og gjennom prioritering av tiltak som hindrer at vannet finner nye veier som kan medføre massive skader.

Komiteen vil understreke viktigheten av at regjeringen prioriterer arbeidet med samfunnssikkerhet på regionalt og lokalt nivå. Komiteen vil også, og ikke minst i denne sammenheng, understreke viktigheten av at kommunene styrker arbeidet med risiko- og sårbarhetsanalyser og beredskapsplaner.

Komiteen vil trekke fram den formidable innsatsen fra, og ikke minst samarbeidet og samvirket mellom, beredskapsetatene og de mange private og frivillige i forbindelse med håndteringen av flommen.

Komiteen understreker viktigheten av det nye samvirkeprinsippet. Alle etater og myndigheter skal med bakgrunn i dette, på eget initiativ, bidra til å forebygge og hindre flom. Videre plikter alle aktører

å planlegge for krisehåndtering og gjenoppbygging av skader. Dersom omfattende flomskader først har skjedd, vil komiteen framheve at det er en nasjonal målsetting å inkludere forebygging og begrensnings av flom ved gjenoppbygging av skadene.

Komiteen vil trekke fram verdien av fylkesberedskapsrådene, som består av sentrale offentlige etater, frivillige organisasjoner og private virksomheter med ansvar og oppgaver innen beredskapsarbeidet i fylkene. Komiteen understreker viktigheten av at fylkesberedskapsrådene er godt forberedt til å håndtere større hendelser som strekker seg over flere kommuner – og som krever innsats fra flere aktører.

2.2 Samvirke og samordning

Komiteen viser til at det nasjonale samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet har vært basert på prinsippene om ansvar, nærhet og likhet, og at disse prinsippene ble introdusert i St.meld. nr. 17 (2001–2002) Samfunnssikkerhet – veien til et mindre sårbart samfunn, jf. Innst. S. nr. 9 (2002–2003). Komiteen merker seg at prinsippene har vist seg hensiktsmessige, men at erfaringene også har vist at samvirke/samarbeid tidligere burde ha vært innarbeidet som et selvstendig prinsipp. Komiteen mener dette kan ha hemmet kommunikasjonen og samarbeidet mellom de ulike ansvarlige aktørene. Samfunnssikkerhet og beredskap er et omfattende samarbeidsprosjekt der mange aktører har et selvstendig ansvar, men hvor det er svært viktig med god styring og best mulig koordinering av ressursene når situasjonen krever det. Komiteen viser til at det samlet sett finnes store ressurser i det norske samfunnet i form av personell og utstyr, og at samfunnets evne til å forebygge og håndtere alvorlige hendelser blir bedre når de totale ressursene ses i sammenheng.

Komiteen støtter derfor regjeringens vektlegging av at virksomheter og etater må ta et selvstendig ansvar for å samarbeide om å utnytte disse ressursene, og at regjeringen har innført samvirkeprinsippet som et fjerde og generelt prinsipp i samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet, i tillegg til prinsippene om ansvar, nærhet og likhet.

Samtidig mener komiteen det er viktig at det i beredskapsplanleggingen må være tydelighet med hensyn til ledelse og hvem som har ansvar for rekvirering av det som trengs av ulike ressurser i tidskrisiske situasjoner.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre legger stor vekt på at beredskapsprinsippene nærhet, likhet og ansvar videreføres, men disse medlemmer vil peke på at de tre nevnte beredskapsprinsippene har en latent svakhet. Fokuset på nærhet, likhet og ansvar har ført til en

sektorvis orientering. Etter disse medlemmers mening er det derfor et stort behov for samordning av beredskapsarbeid og krisehåndtering – både lokalt og nasjonalt.

Disse medlemmer er derfor positive til innføringen av et nytt fjerde beredskapsprinsipp, samvirkeprinsippet. Samvirkeprinsippet vil motvirke, men ikke oppveie den latente sektortilnærmingen. Disse medlemmer vil dermed understreke viktigheten av å forsterke SMK med et beredskaps- og sikkerhetselement som vil legge forholdene til rette for samvirke hos de ulike departementer og underliggende etater som har et beredskaps- og sikkerhetsansvar.

Komiteen viser til at Justis- og beredskapsdepartementet innenfor samfunnssikkerhetsområdet er etatsleder for POD, PST, DSB, HRS og DNK. Dette gir en felles myndighetslinje fra departementet til politiet, samt en myndighetslinje til Sivildforsvaret og fylkesmennene gjennom DSB. DSB er på vegne av Justis- og beredskapsdepartementet også nasjonal brannmyndighet. Komiteen viser videre til at NSM på vegne av Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet ivaretar de utøvende funksjoner for forebyggende sikkerhetstjeneste, og rapporterer om sikkerhetstilstanden på militær side til Forsvarsdepartementet og på sivil side til Justis- og beredskapsdepartementet. Under NSM ligger også Norges nasjonale senter for koordinering av håndteringen av alvorlige dataangrep mot samfunnskritisk infrastruktur og informasjon, NorCERT.

Komiteen viser til at det i juni 2012 ble fastsatt en ny instruks for departementenes arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap, Justis- og beredskapsdepartementets samordningsrolle og sentral krisehåndtering. Hovedendringene i den nye instruksen er følgende:

- Etablering av nasjonalt risikobilde – et felles rammeverk for samfunnssikkerhetsarbeidet
- Styrket mål- og resultatstyring av samfunnssikkerhetsarbeidet
- Krav til departementene om å vurdere risiko, sårbarhet og robusthet i kritiske samfunnsfunksjoner i egen sektor
- Styrket øvingsregime
- Styrket tilsyn med departementene, herunder skal Justis- og beredskapsdepartementet rapportere om manglende oppfølging i ansvarlige departementer til regjeringen
- Formalisering av prinsippene for arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap: ansvars-, nærhets-, likhets- og samvirkeprinsippet
- Prinsippene for sentral krisehåndtering innlemmes i resolusjonen

- Justis- og beredskapsdepartementet skal være fast lederdepartement ved sivile nasjonale kriser, med mindre annet blir bestemt

Komiteen slutter seg til disse endringene.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre vil i tillegg peke på viktigheten av å opprette et beredskaps- og sikkerhetselement ved SMK for å få til bedre samvirke.

Komiteen vil også vise til sine merknader i Innst. 425 S (2012–2013), jf. Meld. St. 21 (2012–2013) og kapitlet om å styrke arbeidet med «ledelse, holdninger og kultur», som oppfølging av 22. juli-kommisjonens anbefaling at ledere på alle nivåer i forvaltningen systematisk arbeider med å styrke sine egne og organisasjoners grunnleggende holdninger og kultur knyttet til risikoerkjennelse, gjennomføringsevne, samhandling, IKT-utnyttelse og resultatorientert lederskap. Komiteen vil peke på at utdanning og opplæring innen samfunnssikkerhet og beredskap er helt avgjørende for at alle med beredskapsansvar har kunnskap om de grunnleggende prinsippene i arbeidet, felles innhold i begreper og forståelse for andres arbeids- og ansvarsområder. Relevant kompetanse i både offentlig og privat sektor, på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå er nødvendig for å sikre at god holdning og kultur fører til god ledelse.

Komiteen er enig i at det må arbeides målrettet for å styrke ledelse, holdninger og kultur innen samfunnssikkerhet og beredskap, for å gjøre det norske samfunnet bedre rustet til å forebygge og håndtere terror- og andre krisesituasjoner. Komiteen vil samtidig understreke at økte bevilgninger, tilstrekkelige ressurser, endringer i planer og nye rettslige rammebetingelser, vil kunne være nødvendig for å nå denne målsettingen.

Komiteen merker seg at regjeringen har bestemt at DSBs nasjonale risikobilde skal danne utgangspunkt for et felles planleggingsgrunnlag på tvers av sektorer og sektormyndigheter i samfunnet, og at risikobildet avstemmes mot andre sentrale risiko- og trusselvurderinger, som for eksempel NSMs rapport om sikkerhetstilstanden, PSTs og E-tjenestens trusselvurderinger.

Komiteen viser til at DSBs nasjonale risikobilde skiller mellom tre risikoområder:

Naturhendelser

- Stormer og orkaner
- Flom
- Nedbørmangel
- Fjellskred
- Influensapandemi

- Solstorm
- Vulkanutbrudd

Store ulykker

- Farlige stoffer
- Skipsulykker
- Atomulykker
- Branner
- Ulykker i offshorevirksomhet

Tilsiktede hendelser

- Terrorisme
- Sikkerhetspolitiske kriser
- Cyberangrep

Komiteen merker seg videre at de ulike departementene skal ha oversikt over risikoforholdene i egen sektor og ha planverk for å kunne håndtere hendelser og krisesituasjoner som kan oppstå. I tillegg merker komiteen seg at departementene skal se til at underliggende virksomheter har egnet planverk og er i stand til å håndtere mulige hendelser innenfor eget ansvarsområde. Endelig merker komiteen seg at Justis- og beredskapsdepartementet gjennom etablerte tverrdepartementale fora skal være en pådriver for at departementene har oppdaterte og relevante planverk, samt at regjeringen skal styrke satsingen på øvelser på alle nivåer i den offentlige forvaltning. Komiteen viser også til at regjeringen har besluttet å etablere en ordning med faste, periodiske administrative møter i Kriserådet (tidligere Regjeringens kriseråd) for å styrke samordningen på høyest mulig nivå, dette med henblikk på drøfting og forankring av overordnede beredskapsutfordringer og gjennomgang av relevante hendelser. Komiteen understreker viktigheten av å følge opp dette, og sørge for at det er klare ansvarslinjer i beredskapsarbeidet.

Komiteen viser til at DSB skal understøtte Justis- og beredskapsdepartementets samordningsrolle, og at DSB på vegne av departementet er fag- og tilsynsorgan på det sivile samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet. Komiteen merker seg at dette også medfører et behov for å tydeliggjøre DSBs ansvar. Komiteen ser fram til resultatet av dette arbeidet, og ber om å bli informert på egnet vis.

Komiteen merker seg at regjeringen vil styrke arbeidet med å sikre kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner, og at det er flere prosesser i gang i dette arbeidet for å etablere et helhetlig bilde av robusthet og sårbarhet som grunnlag for prioritering av tiltak. Komiteen slutter seg til dette, og vil understreke at et målrettet samfunnssikkerhetsarbeid forutsetter at samfunnet har et klart bilde av hvilke funksjoner, virksomheter og leveranser det er viktigst å sikre.

Komiteen viser til at Fylkesmannen som regjeringens og statens øverste representant i fylket, skal samordne samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet i fylket og ivareta en rolle som pådriver og veileder i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Gjennom sin rolle som tilsynsmyndighet etter sivilbeskyttelsesloven skal Fylkesmannen påse at kommunene har gjennomført helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS) og utarbeidet overordnede beredskapsplaner på bakgrunn av analysene, samt påse at kommunenes ROS-analyser og beredskapsplaner er oppdaterte. Komiteen vil videre understreke viktigheten av at hensynet til styrket beredskap må være godt ivaretatt i alt relevant kommunalt planverk.

Komiteen viser til at for å sikre god håndtering ved hendelser i fred, krise og krig skal Fylkesmannen legge til rette for samordning av regionale og kommunale beredskapsplaner og bidra til at de ulike aktørene er kjent med planverket og hverandre. I den forbindelse skal Fylkesmannen arbeide for sivilt militært samarbeid lokalt og regionalt og ta initiativ til samordnede planer og øvelser innen totalforsvaret. Komiteen viser til at Fylkesberedskapsrådet er Fylkesmannens viktigste samordningsorgan, både i det kriseforebyggende arbeidet og under krisehåndtering, og at Fylkesberedskapsrådet har medlemmer fra politiet, Forsvaret, Sivilforsvaret, frivillige organisasjoner og statlige og fylkeskommunale etater som har vesentlige beredskapsoppgaver. Komiteen er også enig i at andre sentrale beredskapsaktører som for eksempel virksomheter som har ansvar for kritisk infrastruktur og andre samfunnskritiske funksjoner i fylket, må trekkes inn i rådet. Komiteen mener det er svært viktig at også primærkommunene, gjennom Kommunesektorens organisasjon (KS) på fylkesnivå, også er representert i Fylkesberedskapsrådet, slik praksis i dag også er i flere fylker.

Komiteen vil understreke viktigheten av at Fylkesmannen aktivt benytter rådet til å drøfte beredskapsspørsmål og til gjensidig orientering om beredskapsarbeidet i fylket, da dette bidrar til en helhetlig beredskapsplanlegging ut fra et felles kommunisert risiko- og trusselbilde.

Kompetanse

Komiteen vil også vise til NUSB som er den sentrale utdanningsinstitusjonen for samfunnssikkerhet- og beredskap og som er underlagt DSB. Komiteen ber om at regjeringen følger opp at DSB legger til rette for videre utvikling av NUSB, slik at det kan bli det kompetansesenteret som det er ment å være, jf. Innst. S. nr. 49 (2004–2005) og St.meld. nr. 39 (2003–2004) «Samfunnssikkerhet og sivilt militært samarbeid», jf. Budsjett-innst. S. nr. 7 (2008–2009), jf. Innst. 6 S (2010–2011). Komiteen vil presisere

viktigheten av at personell med beredskapsansvar i størst mulig grad har relevant utdanning innen samfunnssikkerhet og beredskap. NUSB tilbyr utdanning i egen regi eller i samarbeid med høyskoler og universitet.

Komiteen mener det er viktig at høyskoler og universiteter også tilbyr studier etter de samme samfunnssikkerhets- og beredskapsprinsipper som er vedtatt og forvaltes av Justis- og beredskapsdepartementet og DSB.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at flere fagmiljøer ved universiteter og høyskoler de siste årene har igangsatt utdanningstilbud innen samfunnssikkerhet og beredskap. Disse medlemmer ser et stort behov for å styrke samordning og koordinering av beredskapsfeltet, og mener det bør etableres et nasjonalt kompetansesenter for samfunnssikkerhet og beredskap. Disse medlemmer mener et slikt senter kan være en nasjonal ressurs som styrker samspillet og koordineringen mellom de ulike universiteter, høyskoler og andre utdanningsinstitusjoner som har, eller er iferd med å utvikle, fagmiljøer og utdanningstilbud innen samfunnssikkerhet og beredskap.

Kommunalt samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid

Komiteen viser til at kommunene utgjør en av bærebjelkene i norsk samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid, herunder ansvaret for brann- og redningstjenesten. Enhver uønsket hendelse stiller berørte lokalsamfunn overfor utfordringer, og en rekke oppgaver er lagt til kommunene for å sikre god oversikt over risiko og sårbarhet, godt forebyggende arbeid og nødvendig beredskap og håndteringsevne. Kommunene skal iverksette tiltak for å beskytte befolkningen, og sørge for å opprettholde viktige samfunnsfunksjoner under kriser og katastrofer. Komiteen vil derfor understreke at en god kommunal beredskap er en grunnleggende forutsetning for en god nasjonal beredskap.

Komiteen viser til at kommunene ble pålagt en generell beredskapsplikt gjennom ny lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven) den 1. januar 2010, og at formålet med en generell beredskapsplikt er at kommunen skal se beredskapsarbeid i sammenheng og planlegge ut fra dette. Komiteen viser til at kravet til en generell beredskapsplikt ikke erstatter, men kompletterer andre beredskapsplikter som for eksempel regelverket innenfor brann-, forurensnings- og helsemessig og sosial beredskap. Gjennom kommunal beredskapsplikt pålegges kommunen å gjennomføre en helhetlig ROS-analyse, som skal utgjøre hovedgrunnlaget for en styrking av samfunnssikker-

hets- og beredskapsarbeidet på lokalt nivå. Komiteen peker på at kommunen skal kartlegge og analysere hvilke uønskede hendelser som kan inntreffe, som f.eks. konsekvenser av klimaendringer, særlige utfordringer knyttet til kritiske samfunnsfunksjoner og svikt i tilgangen på kritiske innsatsfaktorer som for eksempel kraftleveranser og ekom-tjenester. Analysen skal ikke bare knyttes til kommunens egne sektorer, og er således ikke begrenset til ansvarsområder tillagt kommunen etter øvrig lovgivning, men skal være en kartlegging og analyse av hele risikobildeet innenfor kommunens geografiske område.

Videre vil komiteen vise til at kommunene er pålagt å lage en beredskapsplan som skal være en operativ plan for kommunens håndtering av en krise. Som et minimum skal en slik plan inneholde forbedrede tiltak for kriseledelse, varslingslister, ressursoversikt, evakueringsplaner og informasjon til befolkningen og media. Som et ledd i å styrke kommunenes krisehåndteringsevne, merker komiteen seg at det skal etableres egen kursvirksomhet for politisk ledelse tilknyttet deres rolle i samfunnssikkerhetsarbeidet, herunder i krisehåndtering av en hendelse.

Komiteen er bekymret for at to av ti kommuner ikke har gjennomført ROS-analyser og at én av tre ikke har utarbeidet beredskapsplaner, slik lovverket krever. Komiteen mener det er påkrevet at dette arbeidet må få nødvendig prioritet i kommuner som ikke har analyser og planverk i tråd med lov og forskrift, samt at kommunene har fokus på kvalitet i analysene og planverket, og at disse er tilstrekkelig oppdatert. I Meld. St. 21 (2012–2013) er det vist til ulike tiltak som skal settes i verk fra statlig hold for å heve kompetansen i kommunene på dette området. Komiteen mener det er svært viktig å få til en styrket dialog med kommunesektoren og ser det følgelig som positivt at KS i komitéhøringen 22. april 2013 varslet økt innsats fra organisasjonens side på samfunnssikkerhets- og beredskapsfeltet.

Komiteen vil understreke viktigheten av at kommunene har nødvendig og allsidig øvingsaktivitet, og særlig peke på betydningen av at kommunene har samøvelser med nødetatene og de frivillige beredskapsorganisasjonene.

Komiteen mener debriefing er viktig både ved øvelser og etter større hendelser for bl.a. å trekke lærdom og møte nye hendelser best mulig rustet.

Komiteen ser på ROS-analysene som et meget viktig planverktøy, men mener det bør vurderes om kravene til en ROS-analyse er tydelige nok. Her vil komiteen videre vise til Fylkesmannen som instans for tilsyn og kontroll, som må ha de nødvendige fullmakter for å sikre at ROS-analysene er på plass og får betydning for den faktiske beredskapen.

Komiteen vil understreke viktigheten av at kommunene har en oversikt over hvilke redningsres-

surser som er tilgjengelige i kommunen og hvilke bidrag som kan forventes fra frivillige organisasjoner. Kommunene bør i større grad trekke brann- og redningsvesenene tettere inn i det samlede risiko- og sårbarhetsarbeidet i kommunene for å sikre at brann- og redningsvesenets kompetanse på planlegging, øving og innsatsorganisering utnyttes best mulig lokalt og regionalt. Komiteen vil endelig vise til at styrking av arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap på lokalt nivå, er en oppgave som kommunen ikke kan løse alene, og at det derfor er en forutsetning at kommunene samarbeider med andre relevante ansvarlige private, fylkeskommunale og statlige aktører, og at disse også involveres i beredskapsarbeidet.

2.3 Kommunikasjon i beredskap og krisehåndtering

Komiteen viser til at investeringen i Nødnett, det nye landsdekkende digitale radiosambandet for nød- og beredskapsstatene, er en av Norges største satsinger på samfunnssikkerhetsområdet noen gang. Komiteen er enig i at de tre nødetatene trenger et robust og moderne sambandssystem med nødvendig funksjonalitet i det daglige og for å styrke evnen til å møte organisert kriminalitet og for å håndtere ulykker, naturkatastrofer og terrortrusler. Et landsdekkende Nødnett vil gi en klar styrking av beredskapen og krisehåndteringen gjennom muligheten til å operere på samme kommunikasjonsplattform i hele landet.

Komiteen vil også vise til den oppdaterte beskrivelsen av status for implementering av Nødnett i Meld. St. 21 (2012–2013) der blant annet regjeringen beskriver at følgende tiltak skal iverksettes:

- Sørge for at nødetatene i sine innføringsplaner har rutiner og systemer som sikrer kommunikasjon frem til landsdekkende Nødnett er ferdig utbygget
- Sørge for at landsdekkende Nødnett kommer på plass innen utgangen av 2015, og sikre at Nødnett i drift er et trygt og effektivt verktøy for alle nødetatene
- Innlemme frivillige redningsorganisasjoner som brukere i Nødnett

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener det er viktig å fokusere på å få ferdigstilt det landsdekkende Nødnett så raskt som mulig i henhold til de fastsatte planene.

Komiteen vil understreke viktigheten av å sikre en dekningsgrad for Nødnett som er i tråd med Stortingets vedtak. Komiteen er også tilfreds med

at de frivillige redningsorganisasjonene skal innlemmes i Nødnett. Komiteen legger til grunn at det vil skje i takt med utbyggingen, slik at alle nødvendige rednings- og beredskapsaktører hele tiden kan ha et godt samband og samvirke.

Når det gjelder kostnader knyttet til de frivilliges bruk av Nødnett, er komiteen tilfreds med at de frivillige får tilskudd til dette, slik at deres kostnader ved bruk av Nødnett vil bli dekket.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil uttrykke bekymring for at det nye nødnettet har blitt betydelig forsinket. Opprinnelig tidspunkt for ferdigstilling var 2009. Nå har utbyggingen av Nødnett tatt mye lengre tid enn man i utgangspunktet forventet, og kostnadene har blitt vesentlig høyere.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til Fremskrittspartiets merknader i Budsjett-innst. S. nr. 4 (2004–2005), der Fremskrittspartiet advarte mot hele prosjektet og gikk inn for en teknologinøytral anbudsrunde:

«Disse medlemmer mener det er viktig å balansere dagens behov for å få på plass et tidsriktig nødnett, med de muligheter som finnes ved å velge et nett som er «fremtidssikkert». Disse medlemmer mener at fokus må være på både de behov etatene har i dag og de behov som kan dekkes ved en videreutvikling av det system man velger. Det har tidligere vært for mye fokus på en teknologi (TETRA) til fortregning for de behov etatene har, og muligheter som ligger i stadig nye teknologiske vinninger. Man kan bare forestille seg verdien av for eksempel direktesendte bilder, medisinsk data og posisjoneringsinformasjon for alle enheter på et ulykkessted, eller i andre sammenhenger som identifikasjon med mer. Det bør etterspørres et digitalt nett som har en dataoverføringskapasitet som mestrer de systemer nødetatene har, eller i nær fremtid vil kunne ha nytte av å ha i de operative enheter. Fremskrittspartiet ønsker en åpen anbudsrunde som er teknologinøytral. Slik vil det være nød-etatens behov og muligheter som kommer i fokus, i stedet for å begrense nødetatens utviklingspotensial til de muligheter som ligger i én teknologi. Ved et totalt teknologinøytralt anbud vil man kunne få flere tilbydere og det vil påhvile tilbydere å vise at deres system og teknologi tilfredsstiller krav og behov, samt hvilke muligheter som videre ligger i å benytte deres tilbud.»

Disse medlemmer påpeker at regjeringens behandling av nødnettsaken fremstår som en varslet katastrofe, og dessverre har mange av Fremskrittspartiets innvendinger i saken slått til. Resultatet har vært forsinkelser, problemer med implementeringen av de tekniske løsningene og store kostnadsøkninger.

Komiteen vil peke på viktigheten av at nød-etatene også i fremtiden sikres god kommunikasjon. Det er derfor viktig at ansvarlig departement følger

den teknologiske utviklingen nøye og at nye, hensiktsmessige kommunikasjonsløsninger blir tatt i bruk så raskt som mulig.

Nødmeldetjenesten

Komiteen viser til at det skal være enkelt for befolkningen å melde om og få bistand i nødsituasjoner. Nødmeldetjenesten skal derfor ha kapasitet til å betjene et stort antall samtidige anrop, og ved behov iverksette riktig og samordnet innsats fra nødetatenes side. Komiteen viser til at nødsentralene for melding om nødsituasjoner er desentraliserte og faglig oppdelte, og at det i Norge er 22 regionale nødsentraler for brann, 27 for politi og 19 for ambulanse. Komiteen vil vise til at 22. juli-kommisjonen i sin rapport pekte på manglende kapasitet til å håndtere anrop på nødtelefonnummer under angrepene, samt sviktende koordinering mellom sentralene. Komiteen viser også til at i forbindelse med Stortingets behandling av innstilling fra Den særskilte komité traff Stortinget følgende vedtak:

Vedtak nr. 412, 8. mars 2012:

«Stortinget ber regjeringen fremme egen sak om felles nødnummer, slik Stortinget tidligere har forutsett.»

Komiteen viser i tillegg til pilotprosjektet for utprøving av felles nødnummer og samlokaliserte nødsentraler som gjennomføres i Drammen, og merker seg at regjeringen legger opp til at det fremmes en sak for Stortinget etter at pilotprosjektet er gjennomført og evaluert. I mellomtiden vil Stortinget bli holdt løpende orientert gjennom de årlige budsjettproposisjonene.

Komiteen støtter for øvrig at DSBs arbeid med omorganisering av 110-sentralene i landet er stilt i bero inntil videre. Komiteen er enig i at det trengs bedre informasjon og analyser – og at 110-sentralenes organisering også må sees i lys av hvordan andre nødetater og -sentraler skal organiseres i framtida, blant annet distriktsstrukturen i politiet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil sterkt understreke viktigheten av at hørselshemmede og døve kan komme i direkte kontakt med nødetatene, ved hjelp av SMS, så snart dette praktisk lar seg gjøre. Flertallet ber ansvarlig departement gi dette arbeidet prioritet og at det tas opp med fagetatene og leverandører hvordan ordningen skal innføres faglig og teknisk. Flertallet ber om at Stortinget orienteres dersom det skulle oppstå eventuelle problemer i denne prosessen.

Flertallet vil videre vise til at særlig døve er avhengige av å varsles og holdes oppdatert ved kri-

ser, og at dette er et viktig behov og hensyn som må ivaretas så langt det lar seg gjøre.

Etter flertallets vurdering er det viktig at alle innbyggere skal ha mulighet til å varsle om nødssituasjoner enkelt og raskt.

Flertallet merker seg at regjeringen har annonisert at nødmeldetjenesten vil utvides til å kunne motta SMS-meldinger innen 2015.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil sterkt understreke viktigheten av at hørselshemmede og døve kan kommunisere med nødetatene. Dette er et spørsmål om liv og død, og det er etter disse medlemmers oppfatning bare flaks som har gjort at vi ikke har hatt flere alvorlige hendelser på bakgrunn av denne problematikken. Disse medlemmer vil på denne bakgrunn understreke viktigheten av at regjeringen straks sørger for at SMS-varsling for hørselshemmede kommer på plass.

Komiteen vil videre peke på de muligheter ny teknologi gir for overføring av digital informasjon fra publikum til nødetatene i kritiske situasjoner, og at det er viktig at mulighetene med ny teknologi på sikt innarbeides som integrert del av nødetatens mottaksapparat. Komiteen viser til mulighetene for å bruke stedsinformasjon, bilder og video fra publikum i nødssituasjoner og ved nødmeldinger. Komiteen mener det i en krisesituasjon er viktig med informasjonssystemer som raskt kan levere et korrekt, helhetlig og fullstendig situasjonsbilde. Særlig når flere hendelser inntreffer samtidig, er det viktig at alle nødetatene forstår situasjonen likt og kan utveksle informasjon på tvers. Komiteen mener det også er viktig å se på erfaringer fra andre land, og vil i den sammenheng bl.a. vise til nødtelefonapplikasjonen som har vært prøvd ut på Island.

2.4 Redning, beredskap og krisehåndtering

Komiteen viser til at regjeringen har det overordnede politiske ansvaret for styringen og håndteringen av kriser, herunder at det er etablert gode nok krisehåndteringssystemer. Komiteen viser til at Justis- og beredskapsdepartementet er fast lederdepartement ved nasjonale sivile kriser med mindre noe annet blir bestemt. Justis- og beredskapsdepartementet skal også ivareta rollen som permanent sekretariat for Kriserådet gjennom Krisestøtteenheten (KSE) som organisatorisk er plassert direkte under departementsråden. I tillegg ble det sommeren 2012 opprettet et sivil situasjonssenter i departementet, plassert i KSE som også har fått døgnberedskap og som gir bedre mulighet til å ha oversikt og analysere situasjonsbildet i krisesituasjoner. Komiteen viser til at Situasjonssenteret bidrar til å styrke informasjons-

flyten og at det sivile situasjonssenteret mottar vurderinger og rapporter fra Justis- og beredskapsdepartementets underliggende virksomheter, herunder PST, POD, DSB, NSM og HRS.

Videre viser komiteen til at kompetansen til å iverksette tiltak som er nødvendige for å håndtere akutte situasjoner i stor grad er tillagt det enkelte departement eller underlagte etater, noe som fordrer en koordinert håndtering, god kommunikasjon og situasjonsforståelse, samt et velfungerende samvirke mellom de ulike departementers politiske og administrative ledelse og underlagte etater. Komiteen vil derfor igjen understreke betydningen av, og behovet for klare og tydelige ansvarslinjer og ledelse ved krisesituasjoner.

Komiteen merker seg at det er et mål for regjeringen å videreutvikle samvirket mellom nødetatene (politi, helse og brann- og redningsetaten), og at de frivillige også har en sentral rolle. Komiteen merker seg også at planer, lover og regler og teknologiske løsninger skal legge rammene for godt samvirke, og at alle nødetatene må trene både på egen rolle og på samarbeid. God rolleforståelse og felles øvelser er sentralt for at samvirket kan foregå effektivt og bidra til å begrense tap og lidelse.

Komiteen mener det i framtida må legges til rette for godt lokalt samarbeid mellom nødetatene der frivillig beredskaps- og redningstjeneste blir trukket aktivt med.

Komiteen viser til at erfaringene fra 22. juli 2011 viste at det er behov for forbedringer når det gjelder samvirke mellom nødetatene, og at Helsedirektoratet, POD og DSB samarbeider om å identifisere og følge opp felles tiltak basert på disse lærdommene.

Hovedredningssentralen

Komiteen viser til at den øverste operative samordning og ledelse av redningstjenesten er lagt til HRS som er lokalisert to steder, i Sør-Norge på Sola (HRS SN) og i Nord-Norge i Bodø (HRS NN). Redningsaksjoner koordineres og ledes av HRS, lokalisert henholdsvis på Sola og i Bodø. Redningsaksjoner på land blir normalt håndtert av underordnede lokale redningssentraler (LRS), i all hovedsak gjennom politiets operasjonssentraler. Det er én LRS i hvert politidistrikt.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, merker seg at Justis- og beredskapsdepartementet i Meld. St. 21 (2012–2013) varsler at de vurderer en administrativ sammenslåing av de to sentralene på Sola og i Bodø til én organisatorisk enhet underlagt Justis- og beredskaps-

departementet, og at HRS vil bli ledet av en redningsdirektør lokalisert til enten Sola eller Bodø. Flertallet forutsetter at opprettelse av funksjonen som redningsdirektør for øvrig ikke medfører økt administrasjon.

Flertallet merker seg videre at det fortsatt vil være to operative sentraler, på Sola og i Bodø, slik som i dag. Flertallet merker seg også at det vurderes å erstatte de to kollektive redningsledelsene med et nasjonalt samvirkeråd, og at Samvirkerådet vil bestå av sentrale representanter for de viktigste samvirkepartnerne og ledet av representanten fra politiet. Flertallet slutter seg til at politiet skal ha en ledende rolle oppimot HRS i framtida.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet stiller seg avvisende til en opprettelse av nye strukturer for Hovedredningssentralen. Disse medlemmer ønsker å vise til at dagens ordning i all hovedsak har fungert tilfredsstillende. Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at en styrkning av dagens struktur er å foretrekke fremfor en sammenslåing til en organisatorisk enhet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, registrerer at den viktigste oppgaven til Samvirkerådet vil være å bidra til at samspillet mellom HRS og egne ressurser utvikles. Flertallet har merket seg at departementet ikke vurderer å endre organisering og ledelse av LRS (lokal redningssentral).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre har registrert at det er uttrykt skepsis til de foreslåtte endringene av HRS, da disse endringene vil kunne føre til en byråkratisering og uklare ledelseslinjer med hensyn til dagens organisering. Disse medlemmer ber derfor om at dagens organisering av HRS forblir uendret inntil det foreligger grundige faglige vurderinger tatt i nært samarbeid med de involverte fagmiljøene ved HRS som tilsier en omorganisering. Disse medlemmer peker på at politiet skal ha en ledende rolle oppimot HRS også i fremtiden.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om at dagens organisering av HRS forblir uendret inntil det eventuelt foreligger grundige faglige vurderinger tatt i nært samarbeid med de involverte fagmiljøene ved HRS som tilsier en omorganisering, og at politiet også i fremtiden skal ha en ledende rolle oppimot HRS.»

Komiteen vil understreke hvor viktig det er at øvelser gir maksimal effekt og læring, ved at de er godt forberedt, og at aktørene – hver for seg om ikke minst sammen – i etterkant gjør gode analyser for å utvikle planverket og blant annet justere kapasiteter. Komiteen har merket seg, ved besøk 25. april 2013 til HRS i Bodø, at ledelsen ved sentralen mener at etterarbeidet ved øvelser de leder eller deltar i, bør bli vesentlig bedre. Komiteen fikk opplyst at det lages evalueringsrapporter, men at det i det videre arbeidet ikke er ressurser nok til å gjennomføre tilstrekkelig oppfølging, særlig med tanke på analysearbeid. Komiteen mener det må være dialog mellom departementet og HRS om hvordan denne viktige øvelsesaktiviteten kan få en bedre oppfølging i etterkant enn tilfellet synes å være i dag.

Komiteen konstaterer at nordområdene står foran en betydelig utvikling innen petroleumsvirksomhet, skipsfart og ressursutnyttelse. Denne utviklingen vil stille økende krav til redningstjenesten i årene som kommer.

Redningshelikoptre

Komiteen viser til at redningshelikoptrene er den eneste dedikerte statlige søk- og redningsressursen som redningstjenesten i Norge har. Justis- og beredskapsdepartementet eier redningshelikoptrene og har både fag- og budsjettansvar for helikoptertjenesten, mens Forsvaret opererer helikoptrene og har ansvaret for vedlikehold og logistikk av flåten som består av til sammen 12 stk. aldrende Westland Sea King.

Komiteen viser også til behandlingen av Prop. 146 (2011–2012) Anskaffelse av nye redningshelikoptre mv. i perioden 2013–2020, jf. Innst. 82 S (2011–2012), at det skal anskaffes inntil 16 nye redningshelikoptre, og at det er slått fast at de nye redningshelikoptrene som skal anskaffes, skal ha en flerbbruksfunksjon som også omfatter politiet og Forsvaret.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil understreke viktigheten av at regjeringen følger opp denne anskaffelsen i henhold til vedtatte planer, slik at nye redningshelikoptre kommer på plass så raskt som mulig.

Komiteen ber om at dersom det oppstår behov, vurderes det å inngå avtaler om midlertidige løsninger i form av innleide redningshelikoptre for å sikre hele Norge en forsvarlig beredskap.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre vil uttrykke sterk be-

kymring for prosessen rundt anskaffelse av nye redningshelikoptre. Det finnes dessverre eksempler på at de gamle Sea King-helikoptrene har sviktet i forbindelse med tjenesteutøvelse, noe disse medlemmer mener er urovekkende. I denne sammenheng vil det understrekes at de nye helikoptrene var forutsatt anskaffet allerede i 2008. De gamle Sea King-modellene er nå over 40 år gamle. I tillegg til sikkerhetsaspektet ved å benytte så gamle maskiner, ønsker disse medlemmer å understreke at alderen på dagens helikoptre også medfører en betydelig vedlikeholdskostnad.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet mener det på denne bakgrunn er uforsvarlig at anskaffelsen av nye redningshelikoptre er utsatt til 2020, og anmoder regjeringen om snarest å gjennomføre tiltak som utbedrer situasjonen.

Helsetjenesten

Komiteen viser til den helt sentrale rollen helsetjenesten har ved et terrorangrep og andre kriser, og at «Overordnet nasjonal helse- og sosialberedskapsplan» fra 2007 ligger til grunn for håndtering av alle typer helsekriser. Komiteen viser til at sentrale elementer i denne planen er klargjøring av roller, ansvar og samhandling i helse- og omsorgssektoren, rutiner for varsling og rapportering av kriser, og delegasjon av nasjonal koordinering av helsetjenestens innsats til Helsedirektoratet.

Komiteen viser til rapporten «Læring for bedre beredskap», fra 9. mars 2012, der Helsedirektoratet har gjennomgått helsetjenestens innsats i forbindelse med 22. juli 2011.

Komiteen har merket seg at det ikke anbefales noen ny kurs i helsetjenestens arbeid i beredskaps-sammenheng, men at det er mange læringspunkter. Dette er særlig knyttet til styring av ambulanser og luftambulansen, samarbeid i usikrede områder, trygg overgang til Nødnett, innføring av felles triagerings-system – og bedre informasjon til rammede i akuttfasen. Komiteen legger til grunn at disse læringspunktene er og vil bli systematisk fulgt opp.

Det kommunale brann- og redningsvesenet

Komiteen viser til at kommunene har hatt – og har – en svært viktig rolle i samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet, herunder ansvaret for brann- og redningstjenesten i henhold til brann- og eksplosjonsvernloven.

Komiteen viser til at landets 428 kommuner har organisert sitt brannvernarbeid i 325 brann- og redningsvesen. Det er etablert 22 regionale 110-sentraler, og brann- og redningsvesenet har om lag 3 500 heltidsansatte og om lag 8 700 deltidansatte. Videre er det etablert to nasjonale beredskapsordninger ba-

sert på brann- og redningsvesenets stående beredskap gjennom brannvesenets redningsinnsats til sjøs (RITS) og nasjonal lederstøtteordning knyttet til skogbrannhelikopterberedskapen. Utover dette merker komiteen seg at det enkelte brann- og redningsvesen har etablert egne ordninger med f.eks. redningsdykkerberedskap, tauredning og urban teknisk redning.

Komiteen viser til at den kommunale brann- og redningstjenesten har særdeles viktige funksjoner i landets beredskap og er ved de fleste hendelser, store som små, første nødetat på skade- og ulykkesstedet. Forventningen til brann- og redningstjenesten er stor, både blant innbyggere og myndigheter. Det stilles høye krav til brann- og redningsvesenets innsats i store og svært sammensatte hendelser og ulykker.

Hoveddelen av brann- og redningstjenesten i Norge består av deltidspersonell og små korps.

Komiteen er kjent med at nivået på brann- og redningsvesenet er svært ulikt rundt i landet. Det gjøres mye godt og profesjonelt arbeid, men mange brannvesen sliter fortsatt med gammelt utstyr og har følgelig ikke god nok beredskapsevne. Det er også behov for å styrke kompetansen. Komiteen understreker viktigheten av at også innbyggerne i distriktene blir ivaretatt av en så god beredskap som mulig og at også deltidspersonell har kompetanse til både å håndtere aktuelle hendelser og ivareta sin egen sikkerhet.

Komiteen viser til NOU 2012:8 «Ny utdanning for nye utfordringer», der det framgår at eventuelle endringer i utdanningen av brann- og redningspersonell forventes å ligge noe fram i tid. Det er derfor viktig at det nåværende personellet får den utdanning og kompetanse som er pålagt og som er nødvendig for en tilfredsstillende kvalitativ beredskap og tjeneste. Komiteen mener også at økt bruk av slik kompetanse, sammen med allsidig erfaring, kan bidra til å styrke kvaliteten på lokale ROS-analyser, beredskapsarbeidet og kommunalt planverk.

Komiteen ser at Norges brannskole har en veldig viktig og etterspurt rolle i kompetansehevingen for brann- og redningsmannskapene i Norge. Skolen er også en svært viktig ressurs i det desentraliserte undervisningstilbudet til brannmannskaper. Komiteen mener det er viktig at Norges Brannskole med desentraliserte tilbud og samarbeidspartnere må sikres gode utviklingsmuligheter for at brann- og redningstjenestene i Norge skal ha nødvendig og framtidsrettet kompetent kapasitet – i by og land. Komiteen vil påpeke viktigheten av at deltidstreffens intensjoner følges opp.

Komiteen støtter betydningen av felles øvelser og samhandling på alle nivåer, som en viktig forutsetning for en god beredskap og innsats fra nødetatene. Komiteen understreker at det må være et

særskilt fokus på lokale og regionale øvelser, da disse er svært viktige for de lokale nødetatenes evne til å opprettholde nødvendig beredskap og innsats.

Komiteen mener at mange øvelser er av en slik art at det ikke er behov for permanente og større anlegg. Det er likevel en del øvelser som trenger fysisk tilrettelegging. Komiteen mener at det for eventuell avhending av sivilforsvarsleire, bør vurderes om slike leire kan fungere godt som, og dekke behov for, felles øvingsarenaer mellom nødetater og samarbeidspartnere.

Komiteen ser at felles øvelsessentre vil kunne være viktige for å få en målrettet innsats av høy kvalitet under større hendelser i landet. Slike øvelsessentre vil også kunne gi gode arenaer for å utnytte og trekke veksler på opparbeidet kompetanse, også som et godt alternativ til beredskapstjeneste for brann- og redningspersonell i kortere eller lengre perioder. Komiteen mener større regionale brann- og redningsselskaper også kan være med å utgjøre eller tilrettelegge slike øvingsarenaer regionalt.

Komiteen ser positivt på den utviklingen som har skjedd med oppretting av det interkommunale brann- og redningsvesenet de siste tiårene. Flere kommuner utreder nå å etablere slike enheter. Dette er betydelige organisasjoner som sammen med de store bybrannvesenene dekker store deler av befolkningen. Komiteen mener dette er en riktig utvikling da brann- og redningsvesenet har fått stadig flere krevende oppgaver, eksempelvis klimahendelser, trafikkulykker, brann i tunnel og på skip. Videre vil dette også kunne være viktig for å kunne drive god forebyggende virksomhet og for å kunne utføre tilsynsoppgaver på en best mulig måte. Komiteen ser også at kompetente organisasjoner som dette gjør det lettere å få til godt samvirke med politi og helse, og andre aktører som frivillige organisasjoner, Sivilforsvaret, Kystverket og HRS. Komiteen legger til grunn at hensynet til akseptabel responstid blir godt ivaretatt, noe som også må sees i sammenheng med innsatspotensialet når mannskapene kommer fram der brann eller andre hendelser skjer.

Komiteen ser fram til konklusjonene i Brannstudien som nå gjøres i regi av DSB. Den utvidede rollen som brann- og redningsvesenet etter hvert har fått, og økningen i interkommunale selskaper, gjør at det også er interessant å se på grensesnittet mellom brann- og redningsvesenets oppgaver og andre organisasjoners oppgaver, slik som Sivilforsvaret der det er et tett samarbeid med brannvesenet mange steder allerede. Videre ser komiteen det som interessant å vurdere om større brann- og redningsvesen kan nyttiggjøres ved større nasjonale hendelser, enten det gjelder utstyr, innsatsmannskaper eller ledelsesstøtte.

Komiteen ser viktigheten av å organisere brann- og redningsvesenet slik at nærheten til borger-

ne ivaretas godt, samtidig som en får organisasjoner som har kompetanse og slagkraft. Dette er viktig for å ta vare på det gode omdømmet brann- og redningsvesenet har i befolkningen. Komiteen mener derfor at organisering av brann- og redningsvesenet innenfor en kommunal ramme fortsatt er mest hensiktsmessig, men at mindre og mellomstore kommuner bør finne gode samarbeidsløsninger, for eksempel gjennom IKS-loven, for å øke kompetansen og slagkraften ved alvorlige hendelser.

Sivilforsvaret

Komiteen viser til at sivilforsvaret er vår viktigste statlige forsterkningsressurs, som gir operativ støtte til nød- og beredskapsstatene og andre instanser med primæransvar for håndtering av ulykker og spesielle hendelser. Komiteen viser til at denne rollen er tydeliggjort i § 4 i den nye loven om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven). Sivilforsvaret bidrar også til hjelpearbeid ved katastrofer i andre land, inngår i landets atomberedskap, driver landsomfattende varslingstjeneste og er tillagt viktige oppgaver med å ivareta befolkningens behov i tilfelle krig.

Komiteen viser videre til at Sivilforsvaret er underlagt DSB, har en operativ styrke med 8 000 tjenesteppliktige menn og kvinner for innsats i fredstid (i tillegg til 8 000 flere ved krig) og er landsdekkende og inndelt i 20 distrikter. Videre merker komiteen seg at Sivilforsvaret er oppsatt med lokalt rekrutterte innsatsstyrker og har operative avdelinger i om lag en tredjedel av landets kommuner, og at Sivilforsvaret er organisert og utstyrt for innsats ved storm og uvær, flom, jord- og snøskred, brann, søk etter savnede personer, atomulykkeshendelser mv. Komiteen merker seg også at i løpet av treårsperioden 2009–2011 har Sivilforsvaret bistått ved håndteringen av nesten 600 ulike hendelser, med et stort spekter av oppdrag knyttet til håndtering av naturkatastrofer, branner, oljevern, leteaksjoner, evakuering, terror mv.

Komiteen viser til at regjeringen nedsatte et utvalg for å foreta en gjennomgang av Heimevernet, Sivilforsvaret og Politireserven med formål å vurdere om dagens organisering, samordning og anvendelse av de statlige forsterkningsressursene er hensiktsmessig og effektiv for å ivareta de samfunnssikkerhetsmessige behov i fredstid og at utvalget 4. april 2013 la fram sin utredning, jf. NOU 2013:5. Denne vil bli sendt på bred høring. Komiteen har merket seg at når det gjelder Sivilforsvaret, anbefaler utvalget å

«opprettholde en statlig sivil etat, som er folkerettslig beskyttet og som har tverretatlig forsterkning som sitt primære ansvarsområde. Sivilforsvaret må gis anledning til å fullføre sin omstilling fra krig til

fredstidsoppgaver og innta en ny rolle som Statens beredskapsstyrke. Styrken vil kunne gi viktige bidrag til samfunnssikkerheten, både når det gjelder forebygging, håndtering og evalueringsarbeid.»

Komiteen er positiv til dette, men understreker at dette vil måtte bety at styrken tilføres nødvendige ressurser.

Komiteen viser til at Sivilforsvaret er en svært viktig del av den sivile beredskapen og skal fungere som forsterkningsressurs overfor nødetatene. Komiteen er godt kjent med den innsatsen Sivilforsvaret legger ned i forbindelse med håndtering av for eksempel skogbranner og flom. Sivilforsvaret spilte også en viktig rolle som forsterkningsressurs i forbindelse med nødetatenes arbeid 22. juli og de påfølgende dagene.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre mener det er identifisert et stort investeringsbehov for å sikre at Sivilforsvaret er adekvat utstyrt. I St.meld. nr. 22 (2007–2008) var investeringsbehovet skissert til 162 mill. kroner. I tiden etter Stortingets behandling av meldingen er det framkommet et investeringsetterlep. Disse medlemmer mener det er viktig, for å sikre Sivilforsvaret en fremtid som relevant og slagkraftig forsterkningsressurs, at de resterende investeringene kommer på plass.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en endelig investerings- og finansieringsplan for Sivilforsvaret i statsbudsjettet for 2014.»

Frivillig beredskaps- og redningstjeneste

Komiteen viser til at et meget viktig element i norsk redningstjeneste er de frivillige rednings- og beredskapsorganisasjonene, som hele året stiller lokalkjente og trente mannskaper til rådighet ved redningsoppdrag og leteaksjoner etter savnede. Den frivillige innsatsen består av en rekke større og mindre organisasjoner med en aktiv medlemsmasse på om lag 20 000 personer. Komiteen viser til at de frivillige ressursene har som sitt oppdrag å bistå i søk og redning når personer er savnet, liv og helse er truet under alle terreng- og værmessige forhold i Norge, og at de i tillegg bidrar med en rekke andre ressurser som redningsskøyter, mindre fly, terrenggående transportmidler, redningshunder mv.

Komiteen mener at redningstjenesten i Norge er unik – også i internasjonal målestokk. Den er organisert som en dugnad mellom det offentlige, frivillige og private for å redde liv og helse, og er å anse som meget velfungerende.

Komiteen mener et godt planlagt og forberedt samvirke mellom frivillige rednings- og beredskapsorganisasjoner og de øvrige nødetatene er vesentlig for at alle ressurser skal kunne utnyttes best mulig i krisesituasjoner. Dette innebærer en større grad av involvering i beredskapsplanarbeid, hyppigere samvirkeøvelser, og større grad av deltakelse i øvelser på ulike nivåer – lokalt, regionalt og nasjonalt.

Komiteen mener innlemmingen av frivillige rednings- og beredskapsorganisasjoner i Nødnett, i takt med utbyggingen, utgjør et svært viktig og nødvendig bidrag for å sikre et best mulig samvirke.

Komiteen mener det er viktig at de frivillige rednings- og beredskapsorganisasjonenes posisjon og kapasitet løftes fram for ytterligere å sikre og befeste god samhandling mellom de frivillige kreftene og nødetatene. Disse frivillige organisasjonene utgjør en bærebjelke i norsk redningstjeneste og beredskap, og representerer en imponerende dugnadsånd, kapasitet og kompetanse som komiteen mener det er svært viktig å opprettholde og ikke minst bidra til å videreutvikle.

Komiteen ønsker et tett og godt samarbeid mellom kommunenes krise- og beredskapsaktører, nødetatene og de frivillige organisasjonene i rednings- og beredskapsarbeidet. Komiteen viser til forskrift om kommunal beredskapsplikt, der kommunene pålegges, i god dialog med relevante offentlige og private aktører, å gjennomføre en helhetlig ROS-analyse, som skal utgjøre hovedgrunnlaget for en styrking av samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet på lokalt nivå.

Komiteen har merket seg at Røde Kors i komitéhøringen 22. april 2013 ga tydelig uttrykk for at erfaringene viser at samhandlingen ved ekstraordinære hendelser fungerer aller best der det på forhånd finnes avklarte og inkluderende forhold mellom kommunene og frivillige rednings- og beredskapsaktører. Komiteen har videre også merket seg at Norsk Folkehjelp i høringen uttrykte at de opplever både økt bruk, økt grad av forpliktelse mellom de ulike aktørene gjennom avtaler og felles prosedyrer, økende grad av samtrening og mange gode lokale eksempler på utvikling i redningstjenesten.

Komiteen mener at det er viktig med godt avtaleverk for samarbeid mellom kommunene og de frivillige rednings- og beredskapsorganisasjonene, som sikrer god og bred deltakelse i beredskapsplanarbeidet, i øvelser og i det operative rednings- og beredskapsarbeidet.

Komiteen vil understreke viktigheten av at nasjonale myndigheter motiverer og tilrettelegger for tettere samarbeid mellom kommunene, nødetatene og de frivillige organisasjonene i det lokale rednings- og beredskapsarbeidet. Komiteen mener særlig DSB og fylkesmennene har en viktig rolle i så måte.

Komiteen synes det er positivt at KS i komitéhøringen 22. april 2013 signaliserte at organisasjonen vil styrke sitt engasjement innen samfunnssikkerhet og beredskap. Dette vil også kunne gi bedre muligheter for dialog mellom kommunesektoren og de frivillige rednings- og beredskapsorganisasjonene på nasjonalt plan. Komiteen legger til grunn at kommunesektoren vil være enda mer bevisst med tanke på å utnytte kompetansen og kapasiteten som frivilligheten utgjør og slik kunne utløse fornyet energi i frivillig rednings- og beredskapsarbeid i hele landet.

Komiteen vil også gi en anerkjennelse til den psykososiale støtten og støttefunksjoner som frivillige rednings- og beredskapsorganisasjoner tilfører samfunnet som en naturlig del av dagens rednings- og beredskapsarbeid. Helsedirektoratet har utgitt en egen veileder som beskriver hva disse organisasjonene kan bidra med på dette feltet, blant annet overfor kommunene, som komiteen mener det er verdt å merke seg.

Komiteen understreker det store behovet for frivillig mannskap i rednings- og beredskapsarbeid. De frivillige organisasjonene opplever det ofte krevende å få arbeidsgivere til å gi medarbeidere fri med lønn under aksjoner, og komiteen forstår at de frivillige selv finner det krevende å rykke ut mot trekk i egen lønn. Ansatte i staten får fri med lønn til slikt arbeid, og noen kommunale og private virksomheter har tilsvarende ordninger, bl.a. er det stadig flere kommuner som innfører fri med lønn for å delta i slike oppdrag i sitt personalreglement. Komiteen vil understreke den store verdien dette frivillige innsatspersonellet har for beredskapen og tryggheten i landet vårt, og at disse medarbeiderne får kunnskap og erfaring som også normalt har åpenbar verdi for virksomhetene de arbeider i. Komiteen håper at det, blant annet gjennom god dialog med arbeidslivets organisasjoner, kan legges godt til rette for deltakelse i frivillig rednings- og beredskapsarbeid.

Komiteen mener de frivillige rednings- og beredskapsorganisasjonene må ha forutsigbare og langsiktige rammevilkår. Komiteen støtter disse organisasjonene i at de må kunne planlegge langsiktig, og erkjenner at utfordringene er store i de frivillige rednings- og beredskapsorganisasjonene med hensyn til å opprettholde kvalitet og omfang på kostnadskrevenne redningsutstyr og opplæring. Riktig, tilstrekkelig og godt utstyr sikrer raskere respons, redder liv, lindrer skade og trygger innsatsmannskapene under søk- og redningsoppdrag, og ikke minst vil involveringen i nytt Nødnett bety mye.

Komiteen viser til at i takt med befolkningens økte bruk av norsk natur, øker også søk- og redningsaksjoner utenfor vei – og på vannet. Komiteen mener offentlige myndigheter og private interesser

som eksempelvis turistnæringen, må samarbeide med de frivillige organisasjonene slik at utstyrsparken er nødvendig oppdatert og dimensjonert.

Komiteen viser til at Redningsselskapet utgjør en primærressurs for sjøredningsberedskapen langs hele kysten. Redningsselskapet er i en særstilling på grunn av de betydelige investeringene og det langsiktige perspektivet som kreves ved anskaffelse av nye skøyter. Her viser komiteen til opplysninger gitt i komitéhøringen 22. april 2013 om at Redningsskøyta Odin, som har stasjon i Havøysund i Finnmark, representerte en investering på 50 mill. kroner. Fartøy over 15 meter kan ikke bemannes av frivillige grunnet statlige krav om bl.a. sertifiseringer av mannskap. Komiteen vil understreke betydningen av at store redningsskøyter med fast bemanning og kort utrykningstid, fortsatt må være en del av beredskapen. Det viktige samspillet mellom skøyter med frivillige og fast ansatte har også stor verdi og gir en kostnads-effektiv beredskap langs kysten.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ønsker å berømme Redningsselskapet for den viktige jobben de gjør for å trygge den norske kysten. I de siste ti år har 300 personer blitt reddet fra den visse død, og flere tusen båter har blitt berget.

Komiteen mener derfor det er viktig at redningsselskapet og andre frivillige organisasjoner gis forutsigbare rammevilkår.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet oppfordrer regjeringen til å sørge for at Redningsselskapet gis trygge og stabile rammer, og at en eventuell nedjustering i tippemidlene kompenseres fullt ut.

For å oppnå en god samhandling mellom aktørene langs kysten, vil komiteen understreke viktigheten av felles øvelser. Redningsselskapet og andre aktører i kystberedskapen bør jevnlig gjennomføre ulike øvelser, slik at kunnskap, trygghet og samhandling ved ulykker eller andre hendelser blir bedre.

Komiteen har, gjennom komitéhøringen, merket seg at Røde Kors utfører frivillig redningsdykking gjennom innsats som det offentlige ellers ikke har kapasitet til å dekke i mange deler av landet. Lovverket stiller samme formelle krav til profesjonalitet til Røde Kors sine frivillige dykkere som til profesjonelle redningsdykkere. Komiteen mener det må finnes løsninger som sikrer at frivillige dykkere i Røde Kors kan utføre det viktige arbeidet de gjør, ikke minst for å sikre rask respons i situasjoner der profesjonelle dykkere er langt unna. I komitéhøringen 22. april 2013 etterlyste de frivillige rednings-

beredskapsorganisasjonene et formelt fast nasjonalt kontaktpunkt å forholde seg til. Komiteen er enig med organisasjonene i at dette bør på plass, men mener det må være opp til regjeringen å avgjøre hvem som skal ivareta denne funksjonen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil likevel peke på at dette kan være en funksjon den nye redningsdirektøren kan ha. Flertallet legger til grunn at de frivillige organisasjonene innen redning og beredskap vil være representert i det nasjonale redningsrådet.

2.5 Politiet som beredskapsaktør. Forsvaret og sivilt-militært samarbeid

Komiteen viser til at politiets samfunnsoppdrag er å forebygge, bekjempe kriminalitet og skape trygghet for befolkningen. Politiet skal beskytte person, eiendom og fellesgoder og verne om all lovlig virksomhet, opprettholde den offentlige orden og sikkerhet og, enten alene eller sammen med andre myndigheter, verne mot alt som truer den alminnelige tryggheten i samfunnet. Videre skal politiet blant annet forebygge kriminalitet og andre krenkelser av den offentlige orden og sikkerhet, avdekke og stanse kriminell virksomhet, og yte borgerne hjelp og tjenester i faresituasjoner. Når det gjelder politiets oppdrag som beredskapsaktør viser komiteen til sine merknader, og de beskrevne tiltak i Innst. 425 S (2012–2013), jf. Meld. St. 21 (2012–2013). Komiteen avventer dessuten politianalysen som vil foreligge som offentlig utredning (NOU) i juni i år, og statsbudsjettet for 2014 der det er varslet at regjeringen vil legge fram forslag til videre utvikling av norsk politi og en bred orientering om IKT i politiet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at det skal etableres et beredskapssenter i Oslo som skal lokalisere de nasjonale beredskapsressursene: politiets helikoptertjeneste, beredskapstroppen og hundetjenesten, herunder bombegruppen. Dette innebærer naturlig nok et omfattende arbeid. Flertallet vil påpeke viktigheten av at reguleringsplan for formålet kan foreligge i 2014. Flertallet viser til at det er en rekke aktører involvert i dette prosjektet, og at det er svært viktig at arbeidet gis høy prioritet i alle ledd. Flertallet viser til at regjeringen tar sikte på at Beredskapssenteret skal være ferdigstilt innen 1. januar 2018.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre har merket seg at det er bevilget midler til prosjektering av det nye bered-

skapssenteret i statsbudsjettet. Det er etter disse medlemmers oppfatning positivt at det omsider er tatt en avgjørelse om at det skal etableres et beredskapssenter, men det råder usikkerhet om både tomtenes egnethet, gjennomføringstid og finansieringsbehov.

Disse medlemmer mener det haster med å få på plass et slikt senter og vil derfor fremme forslag om dette. Det vises til innstilling om Meld. St. 21 (2012–2013) hvor disse medlemmer fremmer forslag om at regjeringen snarest må fremlegge en fremdriftsplan for gjennomføring av nytt beredskapssenter i Oslo-området.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ønsker å påpeke at det bør være et mål å tilstrebe tilnærmet lik beredskap i hele landet. Disse medlemmer ønsker derfor å henvise til Fremskrittspartiets forslag til revidert statsbudsjett, der det avsettes midler til å utrede beredskapssentre i hver landsdel parallelt med prosessen som pågår i Oslo. Disse medlemmer ønsker også å vise til Fremskrittspartiets forslag og merknader i Meld. St. 21 (2012–2013).

Komiteen vil vise til at man i Norge har en lang tradisjon for samarbeid mellom sivile og militære myndigheter gjennom totalforsvarskonseptet. Sivile kriser skal som et utgangspunkt håndteres av sivile myndigheter og med sivile kapasiteter, men Forsvaret har gjennom mange år bidratt med ressurser til støtte for det sivile samfunn i ulike typer situasjoner, eksempelvis opprydding etter oljesøl, i forbindelse med kraftig uvær og i forbindelse med terrorhandlingene den 22. juli 2011. Komiteen vil vise til at selv om Forsvarets primæroppgaver er å hevde Norges suverenitet, må man legge til grunn at alle Forsvarets tilgjengelige ressurser i utgangspunktet også kan stilles til rådighet for sivile myndigheters ivaretagelse av samfunnssikkerheten, avhengig av sivile myndigheters behov i en krisesituasjon.

Komiteen vil påpeke viktigheten av at politiet sikres bistand uten opphold, innenfor lovens rammer, når de ber Forsvaret om dette. Komiteen vil videre understreke at politiet hurtig ber om militær bistand når situasjonen tilsier det. Komiteen er opptatt av at man senker terskler og fjerner flaskehalser, og mener det vil være en fordel at det utarbeides rutiner og forhåndsdefinerte situasjoner hvor Forsvaret skal bistå politiet ved anmodning. Komiteen viser også til at ny bistandsinstruks om Forsvarets bistand til politiet ble vedtatt av regjeringen i statsråd den 22. juni 2012.

Komiteen mener at bruk av Forsvarets ressurser i fred vil måtte bero på et identifisert sivil behov for bistand. Komiteen ser det som ønskelig at

Stortinget på generelt grunnlag vurderer hvilke grenser som bør fastsettes for bruk av militære ressurser og militær makt i forbindelse med sivile oppdrag, og dermed overfor sivile borgere. Komiteen anser dette som den fremgangsmåten som i størst mulig grad vil følge Grunnloven § 99 annet ledd om forbudet mot «militær Magts Anvendelse mod Statens Medlemmer, uden efter de i Lovgivningen bestemte Former». Slik vil anvendelsen av Forsvaret til sivile behov ha den nødvendige legalitet og legitimitet i oppdragene som gis av sivile myndigheter. Komiteen støtter derfor at regjeringen har igangsatt et arbeid om å forankre bistandsinstruksen i forslag til ny lov om Forsvarets bistand til politiet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre konstaterer at slike forslag om en slik lovregulering er nedstemt flere ganger. Ut fra sakens viktighet er derfor disse medlemmer tilfredse med at regjeringen nå har signalisert at den vil arbeide fram en slik lovregulering.

Komiteen vil videre vise til at Forsvarets støtte til det sivile samfunn ble grundig vurdert i Prop. 73 S (2011–2012) Et forsvar for vår tid som Stortinget ga sin tilslutning til, jf. Innst. 388 S (2011–2012). Den nye Langtidsplanen for Forsvaret legger til grunn at en av hovedprioriteringene er å videreutvikle forsvarssektorens evne til å bistå det sivile samfunnet i krisesituasjoner på en smidig og effektiv måte. Komiteen vil videre vise til at Langtidsplanen legger til grunn at Forsvarets struktur er dimensjonert for å løse Forsvarets primæroppgaver, og at det ikke etableres nye militære kapasiteter eller strukturer for særskilt å yte støtte til det sivile samfunn. Det ble imidlertid slått fast at støtten til det sivile samfunn skal tas med i vurderingen av innretning og dimensjonering av de enkelte kapasitetene i Forsvaret. Komiteen vil vise til at dette er relevant blant annet ved utforming av dedikerte oppdrag, beredskapspålegg, lokalisering, krav til opplæring, øving og trening, samt evne til samvirke med aktører utenfor forsvarssektoren.

Komiteen viser for øvrig til sine merknader i Innst. 425 S (2012–2013), jf. Meld. St. 21 (2012–2013) vedrørende Forsvarets bistand til politiet.

2.6 IKT-sikkerhet

Komiteen viser til at utviklingen av IKT har skapt store endringer i samfunnet de siste tiårene, og at gevinstene har vært betydelige både for innbyggere, næringsliv og samfunnet som helhet. Samtidig blir IKT-systemer stadig viktigere, mer integrert i alle deler av samfunnet og utgjør en stadig større del av det som er kritisk for at samfunnet skal fungere

normalt. Befolkningen er i mange sammenhenger avhengig av IKT for å få utført en tjeneste. Komiteen viser til at IKT utgjør grunnmuren for all samhandling på tvers av sektorer, og IKT har derfor blitt en strategisk sikkerhetsutfordring. Infrastrukturen som ligger til grunn for at tjenestene fungerer, har blitt kritisk for samfunnet.

Komiteen registrerer at økt bruk av IKT-systemer gjør at samfunnet blir mer sårbart og at truslene mot IKT-systemene øker, samt at angrepene blir stadig mer avanserte. Komiteen er enig i at god forebyggende IKT-sikkerhet derfor blir stadig viktigere for samfunnssikkerheten.

Komiteen merker seg at regjeringen etter framleggelsen av denne meldingen har foretatt en fornyet vurdering av ansvarsforholdene på IKT-området, og at regjeringen har samlet ansvaret for IKT-sikkerhet i sivil sektor i Justis- og beredskapsdepartementet. Komiteen merker seg også at den nye nasjonale strategien for informasjonssikkerhet som ble publisert 17. desember 2012, angir regjeringens retning og prioriteringer for å møte nåværende og framtidige sikkerhetsutfordringer, og at den består av følgende 7 strategiske prioriteringer.

1. Ivareta informasjonssikkerheten på en mer helhetlig og systematisk måte
2. Styrke IKT-infrastrukturen
3. Sørge for en felles tilnærming til informasjonssikkerhet i statsforvaltningen
4. Sikre samfunnets evne til å oppdage, varsle og håndtere alvorlige IKT-hendelser
5. Sikre samfunnets evne til å forebygge, avdekke og etterforske datakriminalitet
6. Kontinuerlig innsats for bevisstgjøring og kompetanseheving
7. Høy kvalitet på nasjonal forskning og utvikling innenfor informasjons- og kommunikasjonssikkerhet

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, merker seg at det under strategiens utvalgte områder er en detaljert handlingsplan med tilhørende ansvars plassering, og at det er forutsatt at denne handlingsplanen revideres ved behov. Flertallet registrerer at den nye nasjonale strategien med handlingsplan på IKT-området skal sørge for bedre vern av infrastruktur, tjenester og informasjon, noe flertallet slutter seg til.

Komiteen vil understreke at cyberdomenet og Internett gir enorme muligheter for innovasjon, ytringsfrihet og demokratiutvikling. Men samtidig som mulighetene til utvikling øker, blir vi også mer avhengige av teknologien. Komiteen vil også

peke på at parallelt med dette avdekkes det også sårbarhet og risiko som følge av denne utviklingen.

Etter komiteens mening blir vi i dagens samfunn i økende grad avhengig av datateknologi og digital infrastruktur. Teknologien er en forutsetning for mange viktige funksjoner og tjenester, og tilgang til mye viktig informasjon. Men dette er teknologi og nettverk som også har svakheter og som potensielt er sårbare for angrep og kriminell utnyttelse som setter systemer og viktige samfunnsfunksjoner helt eller delvis ut av spill.

Komiteen merker seg at det i PSTs trusselvurdering fremgår det at det er økende aktivitet fra andre lands etterretningstjenester og private selskaper rettet mot Norge. Digital spionasje brukes i stadig større grad. Stadig mer sensitiv informasjon ligger tilgjengelig på nettet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener at temaet informasjonssikkerhet er viet for liten plass i stortingsmeldingen. Disse medlemmer merker seg henvisningen til den nasjonale strategien for informasjonssikkerhet (fra desember 2012). Etter disse medlemmers mening er denne strategien et skritt i riktig retning. Men etter disse medlemmers mening har den svakheter som svekker strategien som et aktivt verktøy. Disse medlemmer peker særlig på at strategien formulerer syv strategiske hovedprioriteringer, men at disse er innbyrdes uprioritert. Strategien har ikke en overordnet visjon for informasjonssikkerheten eller et formulert ønsket sluttresultat. Strategien sier lite om utholdenhet og robusthet mot spionasje, angrep, hacking og cyberkriminalitet.

Komiteen vil også peke på at erfaring fra nye tids krigs- og konfliktsituasjoner viser at cyberoperasjoner rettet mot sivil IKT-infrastruktur kan forventes å være innledningen til et militært anslag. I innledende fase kan det ofte være vanskelig å vite om et cyberangrep er innledningen til et militært angrep, eller om det er en kriminell handling. I en slik uavklart situasjon er det viktig at både sivile og militære myndigheter iverksetter nødvendige tiltak for å avverge/begrense virkningen av cyberangrepet og forsøker å identifisere hvem som står bak.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre etterlyser en mer offensiv tilnærming, som kan møte de reelle utfordringene innen dette feltet. Disse medlemmer vil særlig peke på svakheten med at regjeringen ikke samler det nasjonale ansvaret for informasjonssikkerhet i et departement.

Komiteen ønsker en enda større satsing på samarbeid med sivile kompetansemiljøer, næringsliv og utdanningsinstitusjoner. Informasjonssikkerhet er et komplekst fagfelt, i stadig endring og med nye utfordringer. Utdanning og forskning på dette området må derfor prioriteres.

Komiteen viser til at informasjonssikkerhet er et tema hvor landegrenser har en underordnet betydning for trusselbildet. Komiteen vektlegger betydningen av internasjonalt samarbeid både for å styrke informasjonssikkerheten og for å etablere internasjonale regler for forebygging og bekjempelse av cyberrelatert kriminalitet, spionasje, sabotasje og angrep.

Komiteen viser også til at krisehåndtering ved alvorlige IKT-hendelser involverer, i tillegg til virksomheter som rammes, i første rekke Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NorCERT), PST og politiet for øvrig, samt Cyberforsvaret og E-tjenesten.

Komiteen merker seg at Nasjonal sikkerhetsmyndighet i 2013 ble styrket med 33 mill. kroner for å bedre den nasjonale beredskapen for alvorlige IKT-hendelser, blant annet ved et døgnbemannet cybersenter hvor den nasjonale CERT-funksjonen er kjernen.

Norge vil møte nye, store og i økende grad komplekse sikkerhetsutfordringer i årene framover, noe som komiteen mener krever høy utdannelse, effektivitet i kompetanseutvikling og samarbeid på tvers av sektorer. Komiteen vil peke på at vår operative evne til å håndtere disse utfordringene er avhengig av en tilstrekkelig aktivitet av høy internasjonal klasse innenfor de norske universitets-, høyskole- og FoU-miljøene. Dette gjelder både produksjon av kandidater på alle utdanningsnivåer og langsiktige forskningsprogrammer med bred deltakelse fra anvendelsesmiljøene.

Komiteen merker seg at meldingen henviser til at det ved Høgskolen i Gjøvik er etablert et norsk kompetansesenter i informasjonssikkerhet kalt «Centre for Security Economics and Technology» (CSET), og at senteret har kommet i stand etter initiativ fra sentrale aktører innen politi, justis, forsvar, forvaltning, industri, personvern og akademia. I innstillingen fra Stortingets særskilte komité (jf. Innst. 207 (2011–2012)) står det at

«Komiteen ser positivt på etableringen av senteret og mener regjeringen bør vurdere hvordan senteret kan støttes for å videreutvikle arbeidet.»

Komiteen merker seg at Justis- og beredskapsdepartementet i meldingen peker på at de vil se nærmere på hvordan høyskolens kompetanse kan utvikles og være en bidragsyter i IKT-sikkerhetssamarbeidet.

Komiteen er kjent med at finansieringen av dette senteret foreløpig ikke er på plass. Komiteen ser, i likhet med den særskilte komité, positivt på en

slik etablering. Komiteen mener forskningsmiljøet innen informasjonssikkerhet på Gjøvik, sammen med sine mange og tunge samarbeidspartnere, også internasjonalt, framstår med de forutsetninger som skal til for å fylle en slik senterfunksjon for anvendt forskning og kompetanseutvikling innen informasjonssikkerhet.

Komiteen legger til grunn at myndighetene må ha en bred tilnærming i arbeidet med å styrke informasjons- og cybersikkerheten. Cybersikkerhet har i lang tid vært viktig i Forsvaret, ettersom mange av IKT-systemene er underlagt særlig høye sikkerhetskrav. Komiteen mener det er viktig at erfaringer fra forsvarssektoren også kan ha stor relevans for sivile anvendelser. Komiteen peker særlig på forebyggende sikkerhet, innebygget robusthet og det å kunne forsvare IKT-systemer. Forsvarets forskningsinstitutt har et forskningsmiljø innen fagområdet, som bl.a. arbeider med problemstillinger innen IKT-systemer med høyt tillitsnivå, dynamisk tilgangskontroll, robuste IKT-systemer, samt metoder for sårbarhetsanalyser av IKT-systemer.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til Stortingets behandling av endringer i ekomloven, Innst. 256 L (2012–2013):

«Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti har merket seg at det i § 2-10 stilles krav om at kommunikasjonsnett og -tjenester skal ha forsvarlig sikkerhet for brukerne i fred, krise og krig. Nasjonen vil i en krise/krigssituasjon være avhengig av at det sivile kommunikasjonsnettet fungerer. Det ville derfor være naturlig at krav til tilbydere og utstyrsleverandører samordnes med Forsvarets krav til kommunikasjonsnett.»

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

Stortinget ber regjeringen utarbeide retningslinjer til sikkerhet for varer og tjenester levert til kritisk digital infrastruktur, som i stor grad er samordnet med Forsvarets krav til kommunikasjonsnett og sambandssystemer.»

2.7 Internasjonalt samarbeid

Komiteen viser til at samfunnsutviklingen har medført at ulykker og katastrofer kan ha grenseoverskridende konsekvenser. Norge og norske borgere rammes også av hendelser som skjer utenfor vårt eget land. Det er en økende tendens til at land som er rammet av en stor hendelse, i større grad enn tidligere etterspør internasjonal assistanse. Komiteen er derfor enig i at det er viktig å kontinuerlig se hen til andre land sine erfaringer, systemer og ressurser for å styrke vårt arbeid med samfunnssikkerhet. Komiteen er videre enig i at Norge må bidra til å styrke samfunnssikkerhetsarbeidet i andre land, herunder å

hjelpe når katastrofer inntreffer. Anmodning om internasjonal assistanse kanaliseres ofte gjennom regionale og internasjonale organisasjoner, og internasjonalt samarbeid innenfor disse rammene bidrar derfor til å styrke vår nasjonale samfunnssikkerhet og beredskap og muliggjør samtidig at Norge både kan gi og be om effektiv assistanse.

Komiteen merker seg at regjeringen legger vekt på samarbeidet i Norden og i nordområdene, at NATO og EU er våre viktigste partnere innen samfunnssikkerhet, beredskap og krisehåndtering i en regional kontekst, mens FN har en ledende rolle i global sammenheng. Komiteen slutter seg til dette.

Komiteen vil fremheve viktigheten av, og potensialet i det nordiske samarbeidet når det gjelder samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet. Komiteen vil i den anledning vise til Stoltenberg-rapporten, Den nordiske solidaritetserklæringen, NORDRED-samarbeidet og den nye Hagall-erklæringen om det nordiske samarbeidet.

Hagaerklæringen (samarbeidet mellom de nordiske ministre ansvarlig for samfunnssikkerhet og beredskap) og Solidaritetserklæringen illustrerer etter komiteens mening godt den vilje til samarbeid som finnes mellom de nordiske landene. Komiteen mener derfor at de nordiske landene bør bestrebe seg på å følge opp erklæringene, ved at det lages praktiske rammer som gjør det mulig for de nordiske beredskapsorganisasjonene å utvikle sitt grensekryssende arbeid videre.

Komiteen viser til gode erfaringer under felles terrorøvelse med nordiske politistyrker i Stavern i 2013, og ber om at de nordiske lands politistyrker øker sitt samarbeid, ikke bare ved øvelser, men at det også legges til rette for at nordiske politistyrker i større grad kan bistå hverandre i de nordiske land.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener regjeringen i denne sammenhengen bør se på muligheter til å forandre den såkalte håndhevelsesinstruksen/internasjonal instruks slik at nordisk beredskapsbistand blir enklere å få på plass i en krisesituasjon.

Komiteen mener dette også må innlemme de frivillige rednings- og beredskapsorganisasjonene, slik at de effektivt kan bistå over landegrensene ved store, krevende hendelser der de vil kunne gjøre en viktig innsats.

Komiteen mener det er viktig å videreutvikle det nordiske samarbeidet om samfunnssikkerhet og

beredskap, og i den sammenheng er det viktig å bygge ned grensehindre. Komiteen vil vise til og støtte opp om uttalelsen fra Nordisk råds minisjesjon i Stockholm 10.–11. april 2013, der det blant annet heter:

«Tross ulik organisering og sikkerhetspolitisk forankring, arbeider de nordiske landene nært også med tanke på militær støtte til sivil beredskap. Erfaringsutveksling på tvers av grensene er nyttig. Samfunnsmessige utfordringer knyttet til digitalisering av hverdagen, naturkatastrofer og terroraksjoner – stopper ikke ved grensene – de er grenseoverskridende.

Arbeidet med å utvikle samarbeidet om samfunnssikkerhet og beredskap må derfor samtidig være et arbeid for å bygge ned grensehindre. De nordiske landene bør så langt som mulig søke å utvikle beredskapsplaner og regelverk som gjør at mottak/bidrag til vertsnasjonsstøtte ikke støter på unødige hindre. Muligheten for å få hurtig assistanse fra nordiske naboer i krisetider reduseres betraktelig dersom ikke nasjonale regelverk muliggjør slik støtte.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil for øvrig vise til merknadene fra behandlingen av Meld. St. 21 (2012–2013).

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen legge frem en endelig investerings- og finansieringsplan for Sivilforsvaret i statsbudsjettet for 2014.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen om at dagens organisering av HRS forblir uendret inntil det eventuelt foreligger grundige faglige vurderinger tatt i nært samarbeid med de involverte fagmiljøene ved HRS som tilsier en omorganisering, og at politiet også i fremtiden skal ha en ledende rolle oppimot HRS.

4. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Meld. St. 29 (2011–2012) – om samfunnssikkerhet – vedlegges protokollen.

Oslo, i justiskomiteen, den 6. juni 2013

Per Sandberg
leder

Tore Hagebakken
ordfører

Vedlegg**Brev fra Justis- og beredskapsdepartementet
v/statsråden til justiskomiteen, datert 26. april 2013****Vedrørende Meld. St. 29 (2011-2012) Samfunns-
sikkerhet**

Det vises til fra Justiskomiteens brev datert 9. april 2013 vedrørende Meld. St. 29 (2011-2012) *Samfunnssikkerhet*. Justiskomiteen har for tiden overnevnte sak til behandling og i den forbindelse ønsker komiteen departementets gjennomgang av hvilke endringer som er skjedd og hvilke tiltak som er iverksatt siden meldingen ble oversendt Stortinget 15. juni 2012. Komiteen har opplyst at den ikke trenger en gjennomgang av det som allerede er omtalt i Meld. St. 21 (2012-2013) *Terrorberedskap*.

Norge har blitt rammet av en rekke alvorlige hendelser de siste årene. Angrepene 22. juli 2011, flom, kombinert med svikt i telenettet, ekstremvær, spredning av vulkanaske fra Island og pandemi, illustrerer bredden og utfordringene i samfunnssikkerhetsarbeidet, og understreker behovet for å styrke arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. I Meld. St. 29 (2011-2012) *Samfunnssikkerhet* redegjør regjeringen for en rekke ulike tiltak som bidrar til å styrke arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap.

Regjeringen legger hvert fjerde år frem en stortingsmelding om samfunnssikkerhet. Meld. St. 29 (2011-2012) *Samfunnssikkerhet* ble lagt frem for Stortinget samtidig med ny langtidsplan for Forsvaret, Prop. 73 S (2011-2012) *Et forsvar for vår tid*. Ved at meldingene ble lagt frem samtidig vil Stortinget kunne vurdere militær og sivil beredskap i sammenheng.

Meld. St. 29 (2011-2012) *Samfunnssikkerhet* og Meld. St. 21 (2012-2013) *Terrorberedskap* må også sees i nær sammenheng. Regjeringen la frem Meld. St. 29 (2011-2012) før 22. juli-kommisjonen la frem sin rapport. Regjeringen fremholdt i meldingen at den, uavhengig av 22. juli-kommisjonens arbeid, ville iverksette tiltak der den så forbedringspunkter, som f.eks styrket sentral krisehåndtering, styrking og tydeliggjøring av Justis- og beredskapsdepartementets (JD) samordningsrolle og styrket sivil-militært samarbeid. Meld. St. 21 (2012-2013) *Terrorberedskap* er en direkte oppfølging av NOU 2012:14 *Rapport fra 22. juli-kommisjonen*. Et stort antall av tiltakene i samfunnssikkerhetsmeldingen er følgelig omtalt og viderebehandlet i Meld. St. 21 (2012-2013) *Terrorberedskap*.

Meld. St. 29 (2011-2012) *Samfunnssikkerhet* har et bredere spekter og har blant annet oppmerksomhet

rettet mot kommunal og regional beredskap. Regjeringen har innført kommunal beredskapsplikt for Longerbyen lokalstyre, jf. kgl.res. av 7. desember 2012. Det er også, via oppdrag til Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), påbegynt et arbeid med å heve kompetansen knyttet til beredskapsarbeidet i kommunene. Når det gjelder arbeidet med brannsikkerhet har hhv. NOU 2012: 4 *Trygg hjemme. Brannsikkerhet for utsatte grupper* og NOU 2012: 8 *Ny utdanning for nye utfordringer* vært på bred høring. JD har gjennomgått innkomne høringsuttalelser og arbeider nå med å følge opp NOU-ene.

Begge stortingsmeldingene omhandler kommunikasjon i beredskap og krisehåndtering som f.eks Nødnett og felles nødnummer. Når det gjelder innføring av en prioritetsordning i mobilnettet i Norge har Post- og teletilsynet nylig hatt forskrift om saken på høring. I arbeidet knyttet til beredskap mot svikt i kritisk infrastruktur er det referert til en rekke arbeider i samfunnssikkerhetsmeldingen, herunder forskrift om objektsikkerhet og DSBs modell for å identifisere kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner som også omtales i Meld. St. 21 (2012-2013) *Terrorberedskap*. EPCIP-direktivet (EUs arbeid med å sikre grenseoverskridende kritisk infrastruktur) er utkvittert gjennom Prop. 129 L (2011-2012) *Endringer i sivilbeskyttelsesloven (gjennomføring av EPCIP-direktivet)*.

Regjeringens arbeid med regulering og kontroll med bombekjemikalier er omtalt i begge stortingsmeldingene. I Meld. St. 21 (2012-2013) *Terrorberedskap* fremgår det at DSB har fått i oppdrag å utarbeide en oppfølgingsplan for det videre arbeidet på området, i samarbeid med relevante myndigheter. Forslag til oppfølgingsplan vil bli oversendt JD innen 1. mai 2013. DSB er pålagt å gi kvartalsvis rapportering til departementet om fremdriften i arbeidet. Av den første rapporteringen som departementet har mottatt, fremgår det blant annet DSB har vektlagt oppfølging av gjeldende regelverk om begrensninger i tilgangen til ammoniumnitrat.

Avslutningsvis vil jeg gjøre komiteen oppmerksom på at det regjeringsoppnevnte utvalget som ble nedsatt for å gjennomgå organiseringen av Sivilforsvaret, Heimevernet og Politireserven avga sin utredning til JD 4. april i år. Utvalgets rapport vil bli sendt på bred høring.

